

زیست‌شناسی ۳

پایه دوازدهم

دکتر رضا مقدسی

دکتری تخصصی نوروفیزیولوژی از دانشگاه شهید چمران لهوار

کارشناسی ارشد فیزیولوژی از دانشگاه فردوسی مشهد

کارشناسی زیست‌شناسی از دانشگاه فوارزمی تهران

زیست‌شناسی ۳

BIOLOGY 3

REZA MOGHADDASI

Ph.D in Neurophysiology

Biology teacher in high shool

Email: ghr.moghaddasi@gmail.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرْجَكُمْ

ذیست شناسی (۳)

رشته علوم تجربی

پایه دوازدهم

دوره دوم متوسطه

فهرست

فصل ۱- مولکول های اطلاعاتی ۱	فصل ۱- مولکول های اطلاعاتی ۱
نوكليك اسیدها	نوكليك اسیدها
همانندسازی دنا	همانندسازی دنا
بروتین ها	بروتین ها
فصل ۲- جریان اطلاعات در یاخته ۲۱	فصل ۲- جریان اطلاعات در یاخته ۲۱
رونویسی	رونویسی
به سوی بروتین	به سوی بروتین
تحلیم بیان زن	تحلیم بیان زن
فصل ۳- انتقال اطلاعات در نسل ها ۳۷	فصل ۳- انتقال اطلاعات در نسل ها ۳۷
مفاهیم پایه	مفاهیم پایه
انواع صفات	انواع صفات
فصل ۴- تغیر در اطلاعات و راشن ۴۷	فصل ۴- تغیر در اطلاعات و راشن ۴۷
تغیر در ماده و راشن جانداران	تغیر در ماده و راشن جانداران
تغیر در جمعیت ها	تغیر در جمعیت ها
تغیر در گونه ها	تغیر در گونه ها
فصل ۵- از ماده به انرژی ۶۳	فصل ۵- از ماده به انرژی ۶۳
ثامن انرژی	ثامن انرژی
اکسایش بیشتر	اکسایش بیشتر
زیستن متعقل از اکسیرن	زیستن متعقل از اکسیرن
فصل ۶- از انرژی به ماده ۷۷	فصل ۶- از انرژی به ماده ۷۷
فوتوسترات: تبدیل انرژی نور به انرژی شیمیایی	فوتوسترات: تبدیل انرژی نور به انرژی شیمیایی
واکنش های فتوستراتی	واکنش های فتوستراتی
فوتوسترات در شرایط دشوار	فوتوسترات در شرایط دشوار
فصل ۷- فناوری های نوین زیستی ۹۱	فصل ۷- فناوری های نوین زیستی ۹۱
زیست فناوری و مهندسی زیستی	زیست فناوری و مهندسی زیستی
فناوری مهندسی بروتین و بافت	فناوری مهندسی بروتین و بافت
کاربردهای زیست فناوری	کاربردهای زیست فناوری
فصل ۸- رفتارهای جانوران ۱۰۷	فصل ۸- رفتارهای جانوران ۱۰۷
اساس رفتار	اساس رفتار
انتخاب طبیعی و رفتار	انتخاب طبیعی و رفتار
ارتباط و زندگی گروهی	ارتباط و زندگی گروهی

مولکول‌های اطلاعاتی

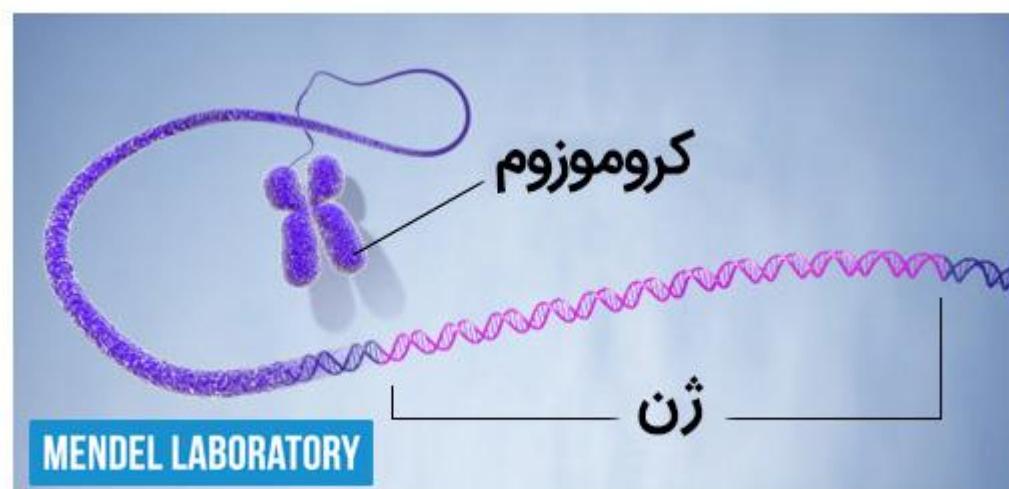
5

▪ ژن چیست؟

- ژن (gene) دنباله‌ای از نوکلوئوتیدهاست که در برگیرنده اطلاعات لازم جهت تولید مولکول‌های RNA و یا پروتئین‌های لازم برای سلول هستند.

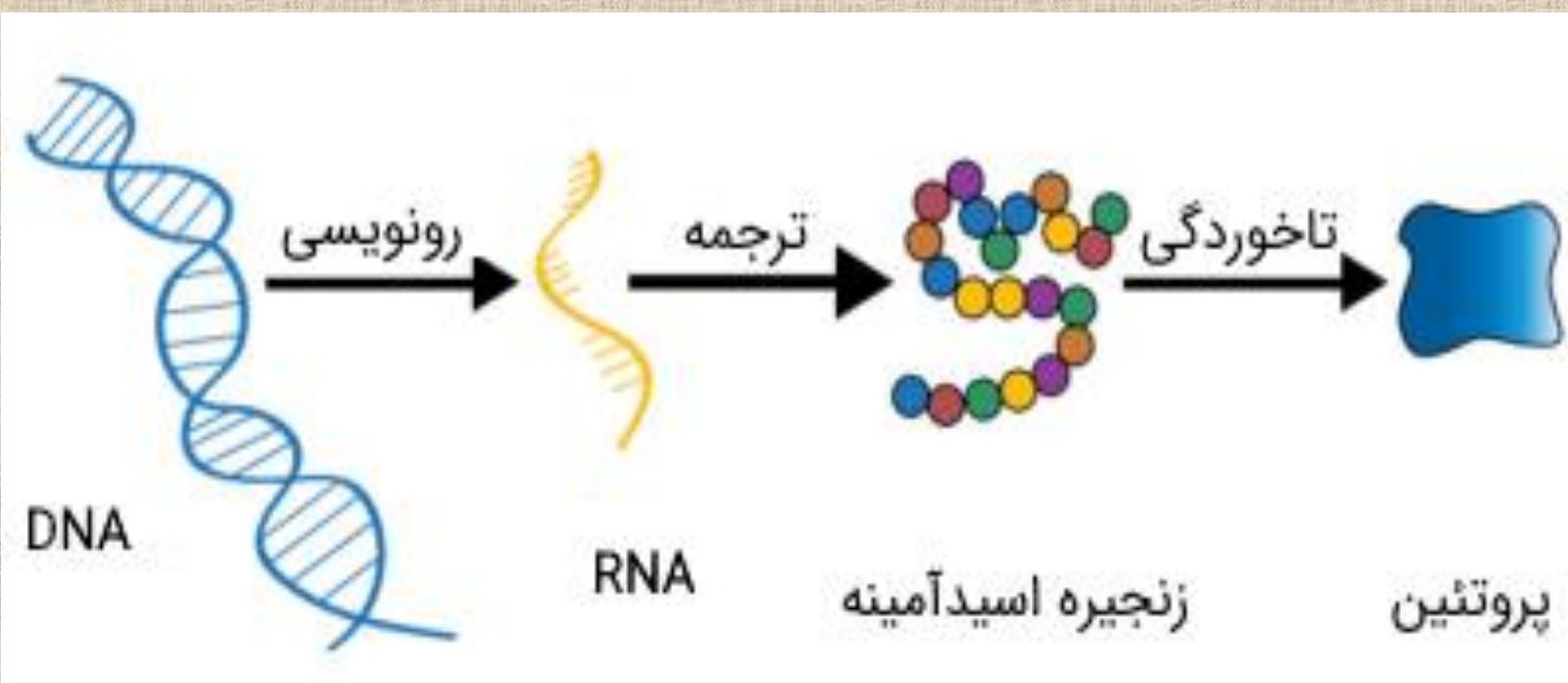
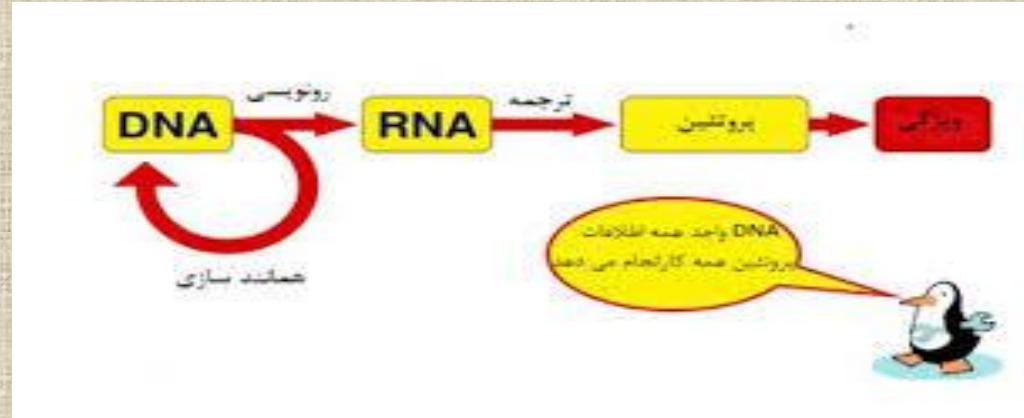
ژن بخشی از مولکول DNA است که بیان آن می‌تواند به تولید RNA یا پلی‌پپتید بینجامد.

- هر ژن در بخشی از DNA سلول وجود دارد.

ژن‌ها از DNA ساخته می‌شوند. هر کروموزوم دارای بسیاری از ژن‌ها است.

حریان اطلاعات در پاخته

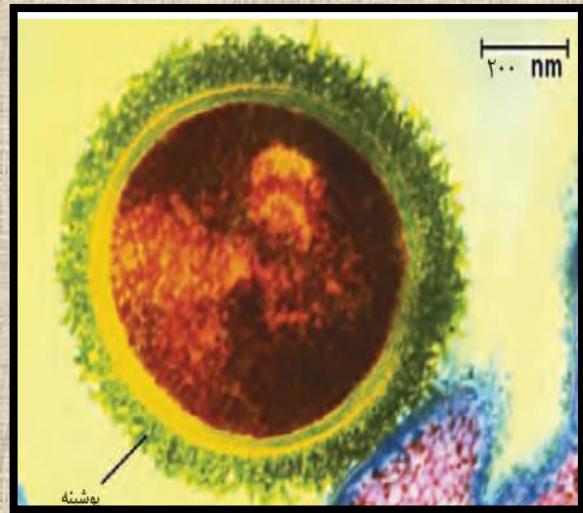

7

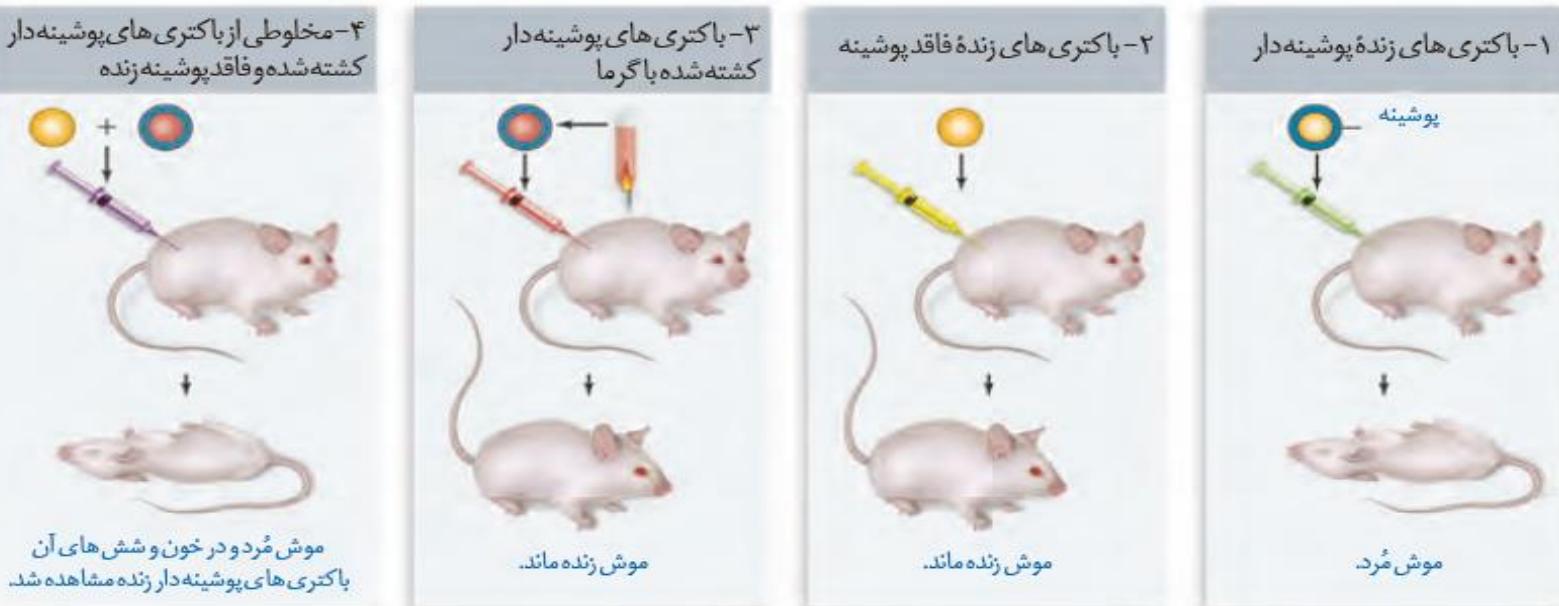

پاسخ این سؤال مشخص شده است. این ماده دنا است که به عنوان ماده ذخیره‌کننده اطلاعات وراثتی عمل می‌کند. اما دانشمندان چگونه به این پاسخ رسیده‌اند؟

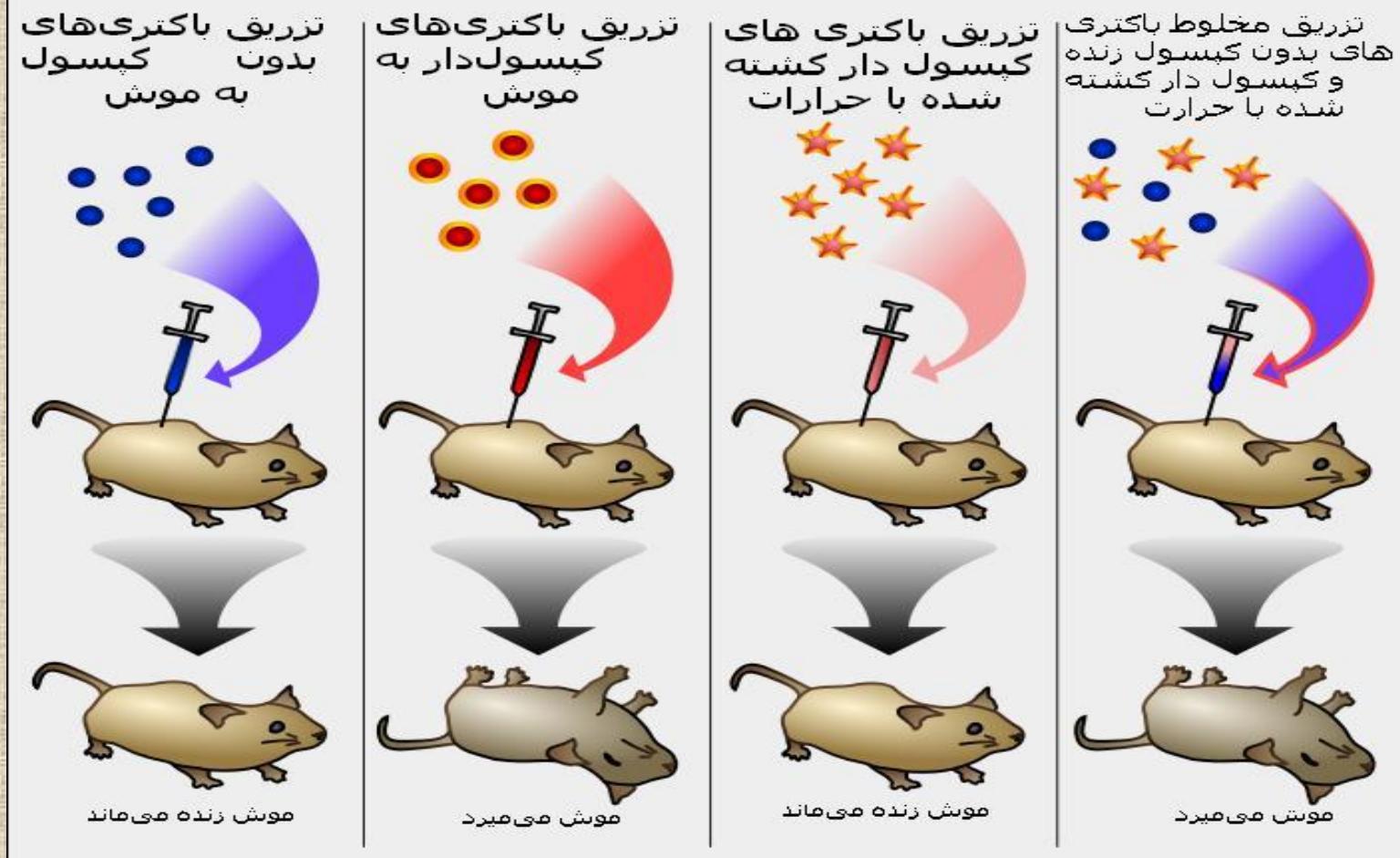
آزمایش‌ها و نتایج کار گرفیت

شکل ۱- باکتری پوشینه‌دار
استرپتوكوکوس نومونیا^۲
سینه پهلوه

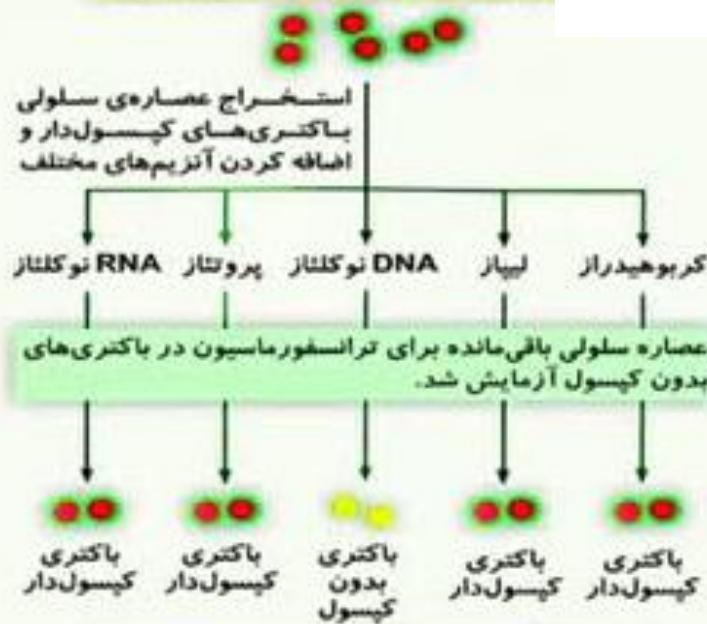
از نتایج این آزمایش‌ها مشخص شد که ماده وراثتی می‌تواند به یاخته دیگری منتقل شود ولی ماهیت این ماده و چگونگی انتقال آن مشخص نشد.

آزمایش ایوری: عامل اصلی انتقال صفات وراثتی، مولکول دنا است

های کپسول دار استرپتوکوکوس نومونیا

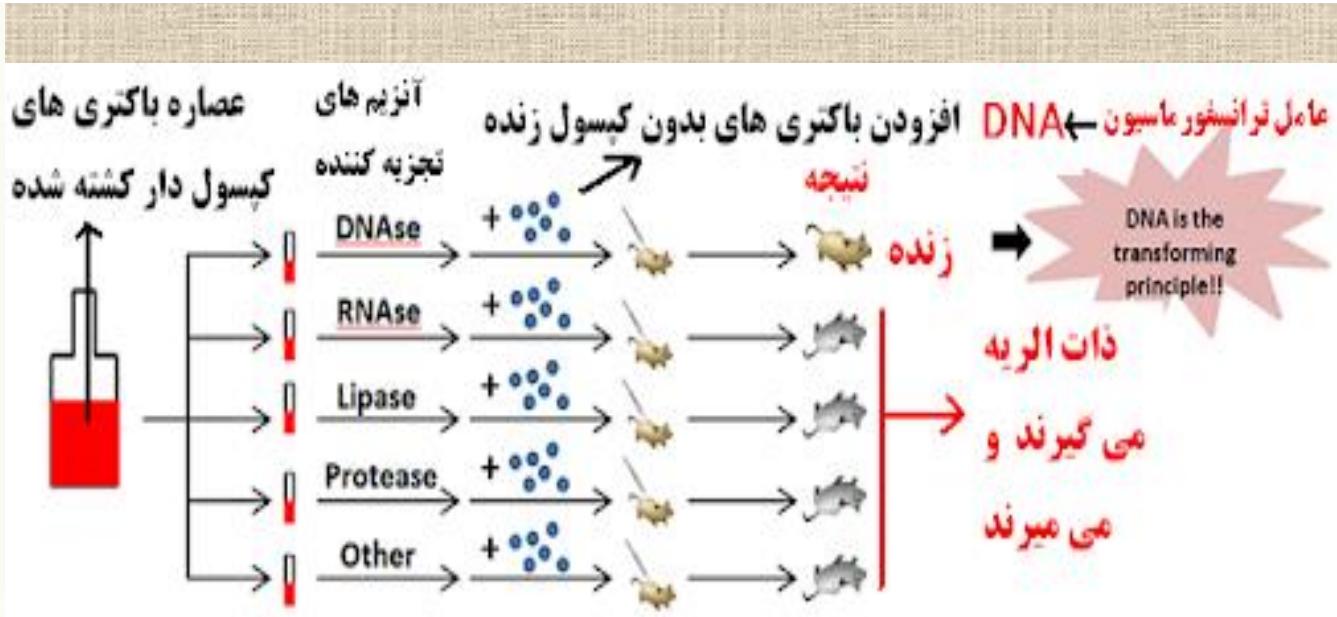

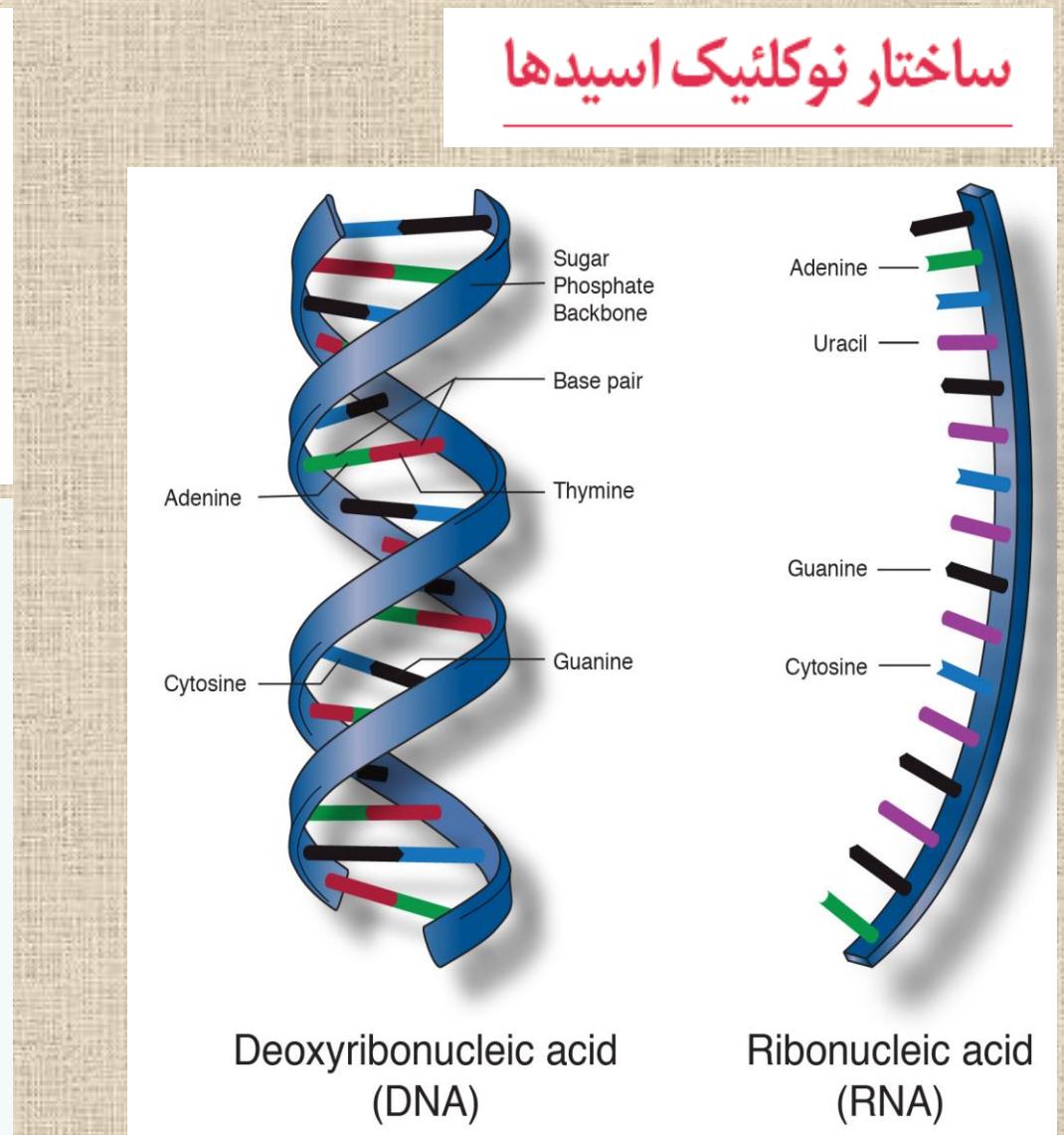
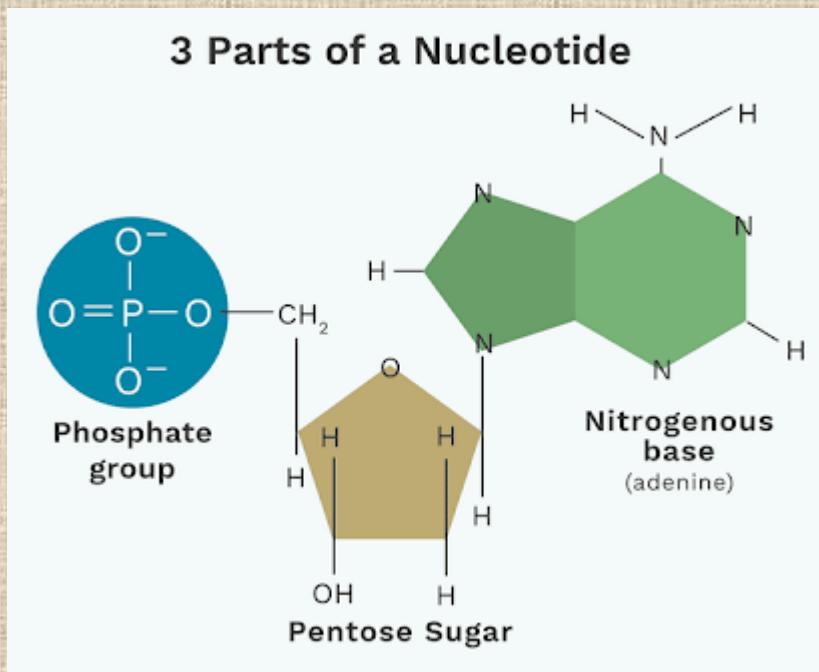
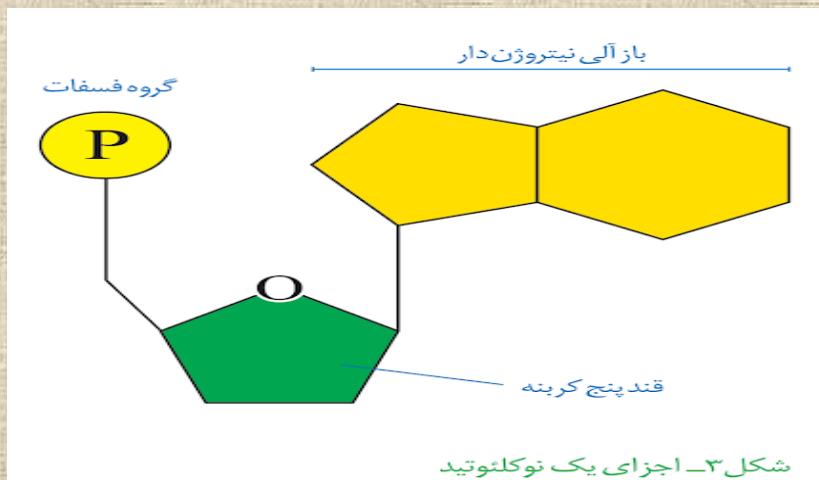
انتقال صفت فقط زمانی رخ می‌دهد که DNA تخریب نشده باشد.

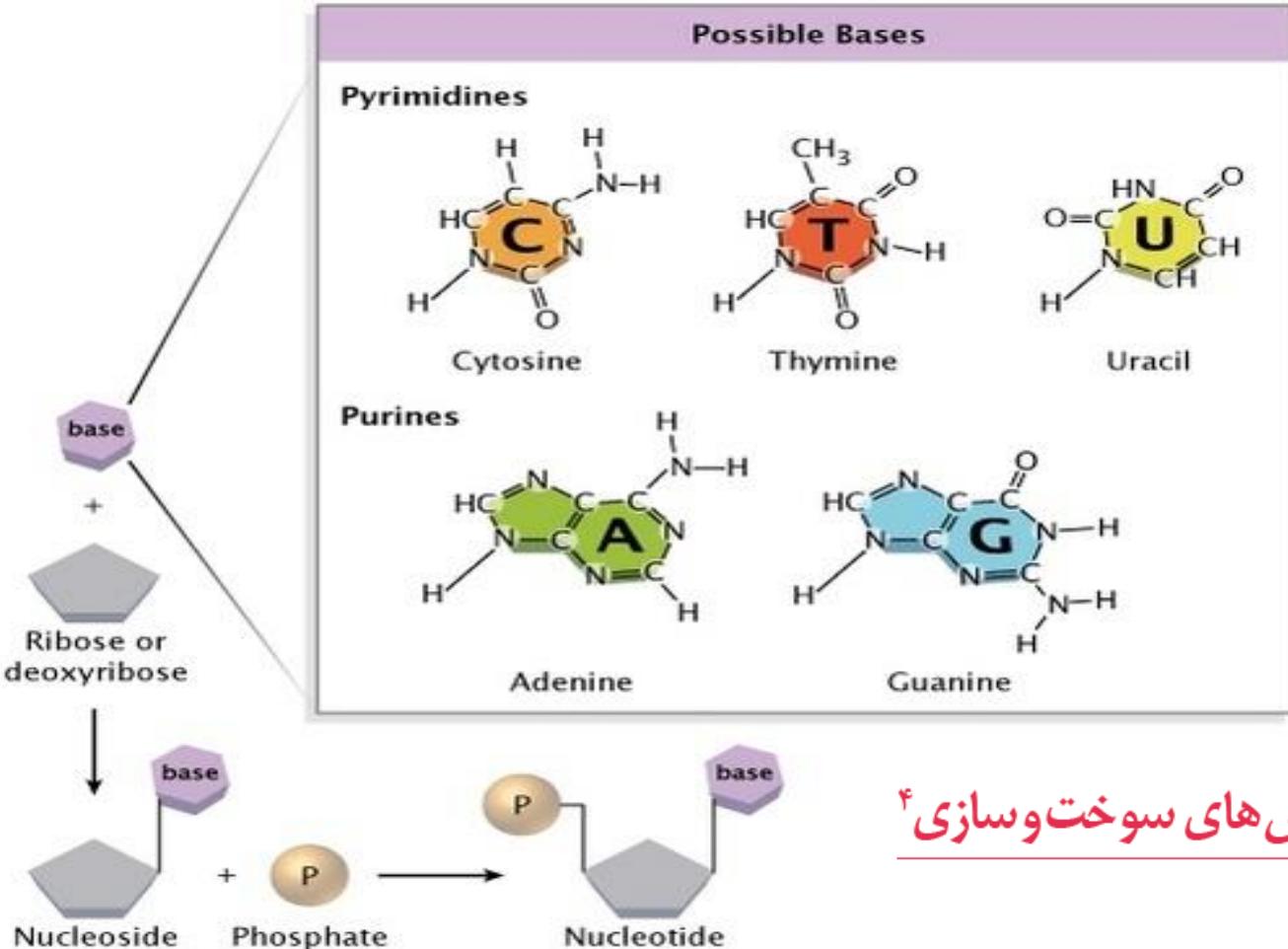
دکتر رضا مقدمی

جست شناسی 3

نتایج کارهای دانشمندی به نام ایوری و همکارانش عامل مؤثر در آن را مشخص کرد. آنها ابتدا از عصاره استخراج شده از باکتری‌های کشته شده پوشینه دار استفاده کردند و در آن تمامی پروتئین‌های موجود را تخریب کردند. به نظر شما چگونه این کار انجام شد؟

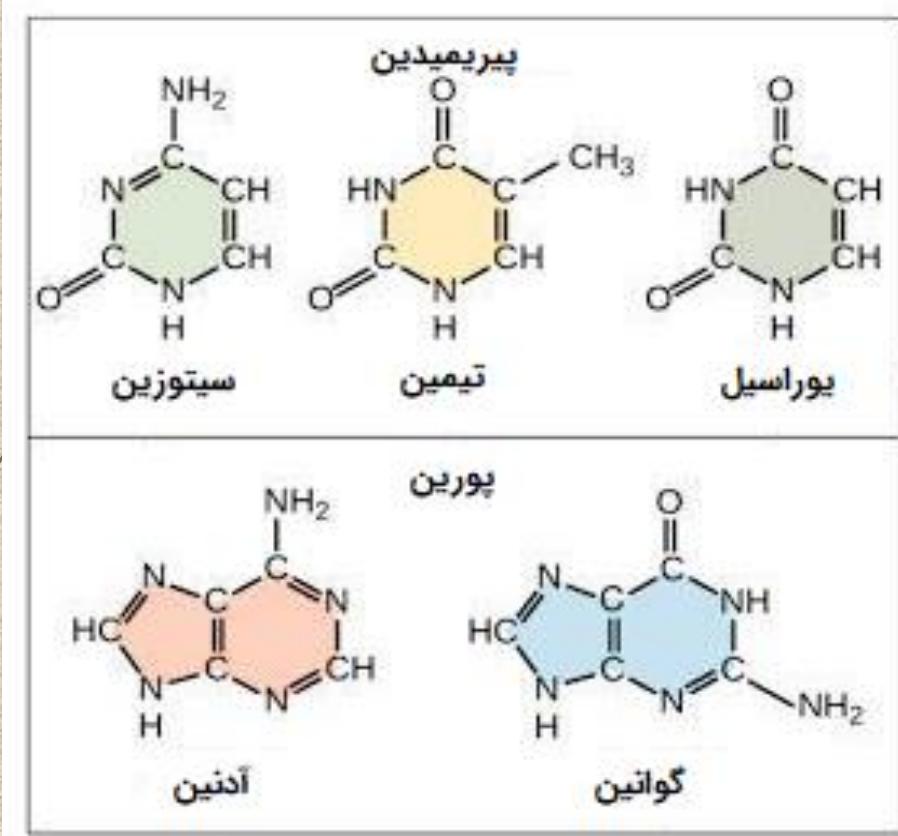

دخالت نوکلئوتیدها در واکنش‌های سوخت‌وسازی*

نقش حامل الکترون

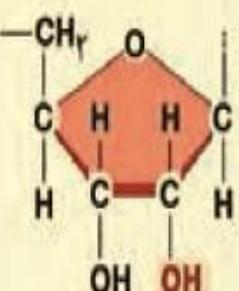
نوکلئوتید آدنین دار ATP (آدنوزین تری فسفات) به عنوان منبع رایج انرژی در یاخته

انواع بازهای آلی در نوکلئوتیدها: پورینی و پیریمیدینی

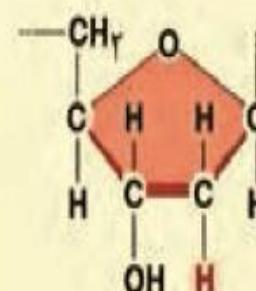

نوکلئوتیدها از نظر نوع قند، نوع باز آلی و تعداد گروه‌های فسفات با یکدیگر تفاوت دارند.

قندها

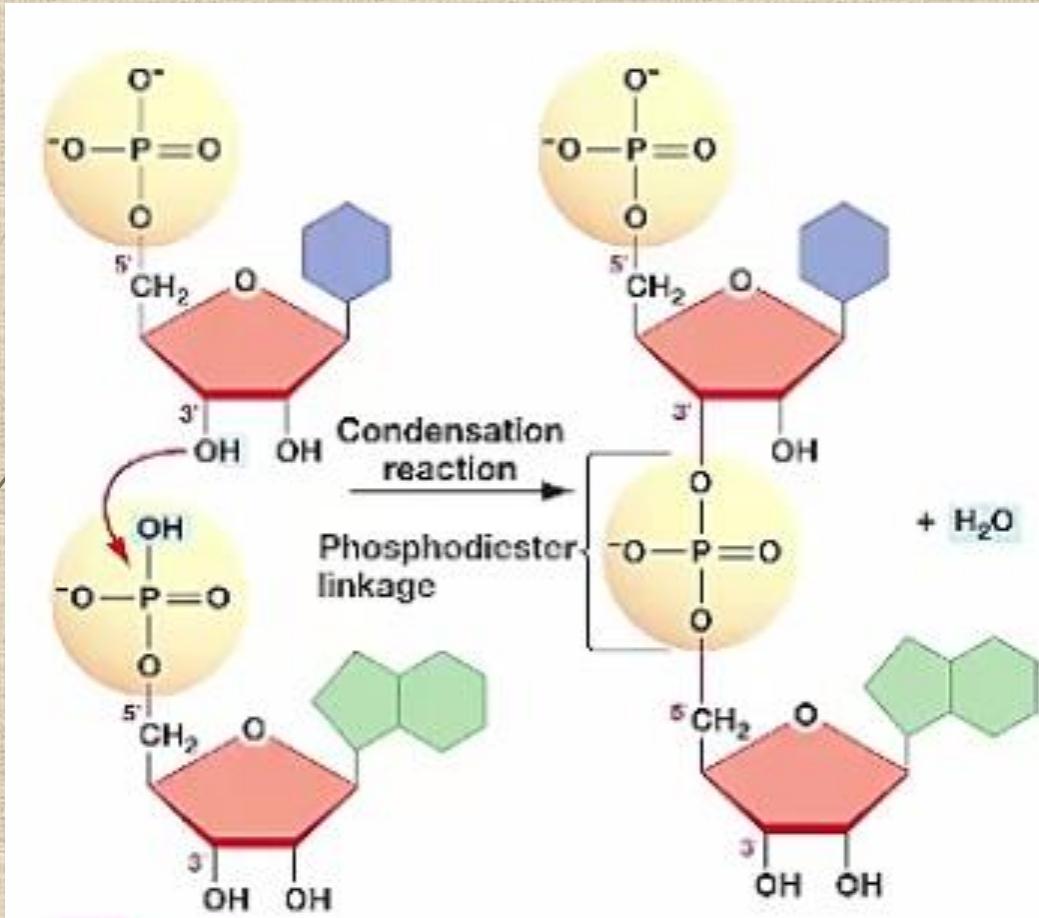
ريوز درينا

دئوكسی ریوز درينا

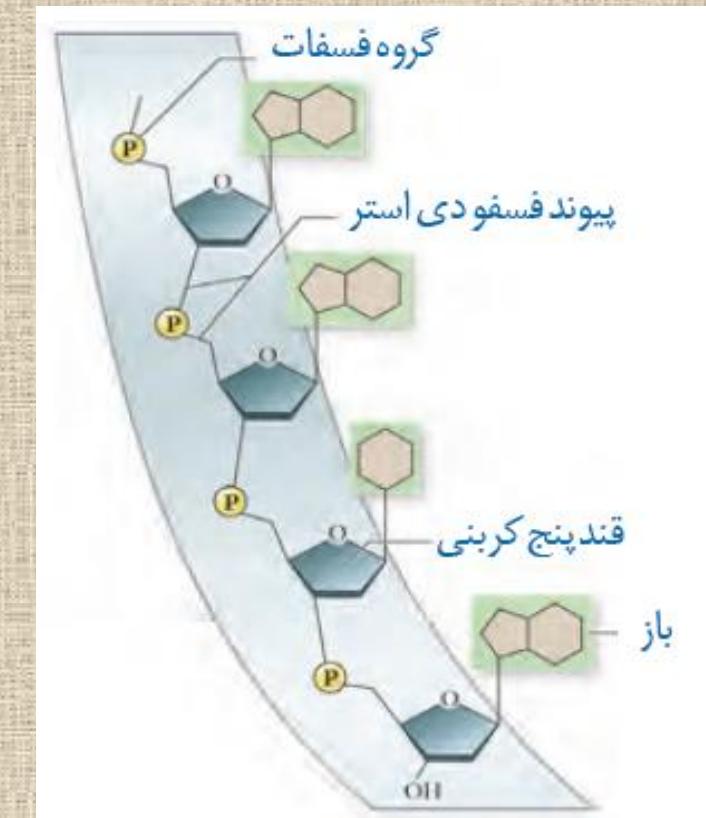
پیوند فسفودی استر: گروه بزرگی از پیوندهای کوالانسی بین گروه‌های فسفری و دو زنجیره پنج‌کربنی کربوهیدراتی (پنتوز) که دارای بیشتر از دو رشته استری می‌باشد.

رشته پلی نوکلئوتید: رشته‌ای متسلسل از نوکلئوتیدها که توسط پیوند فسفودی استر به یکدیگر متصل‌اند.

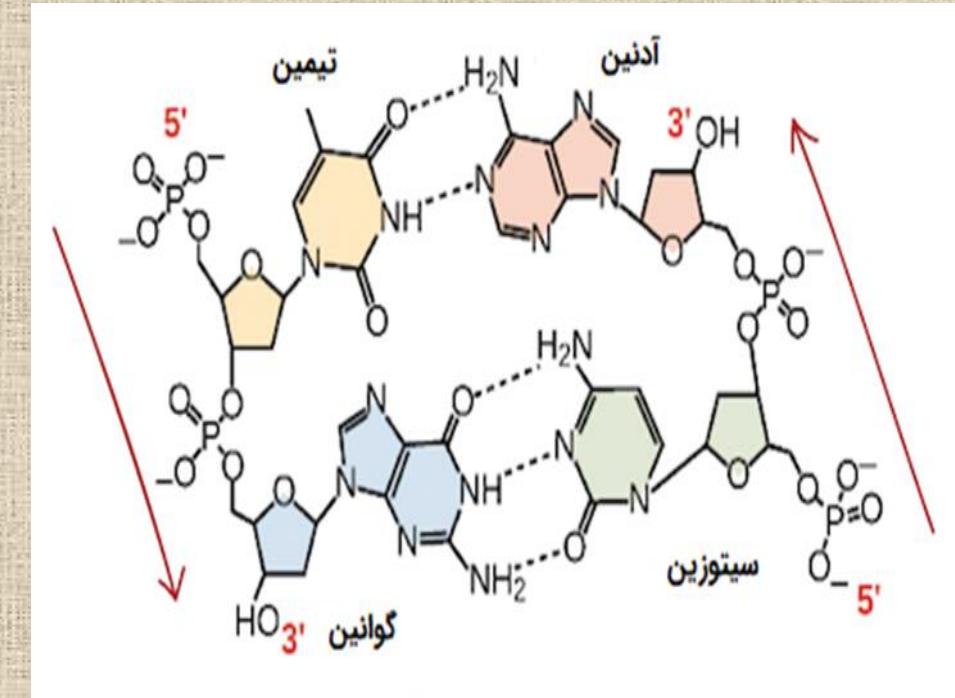
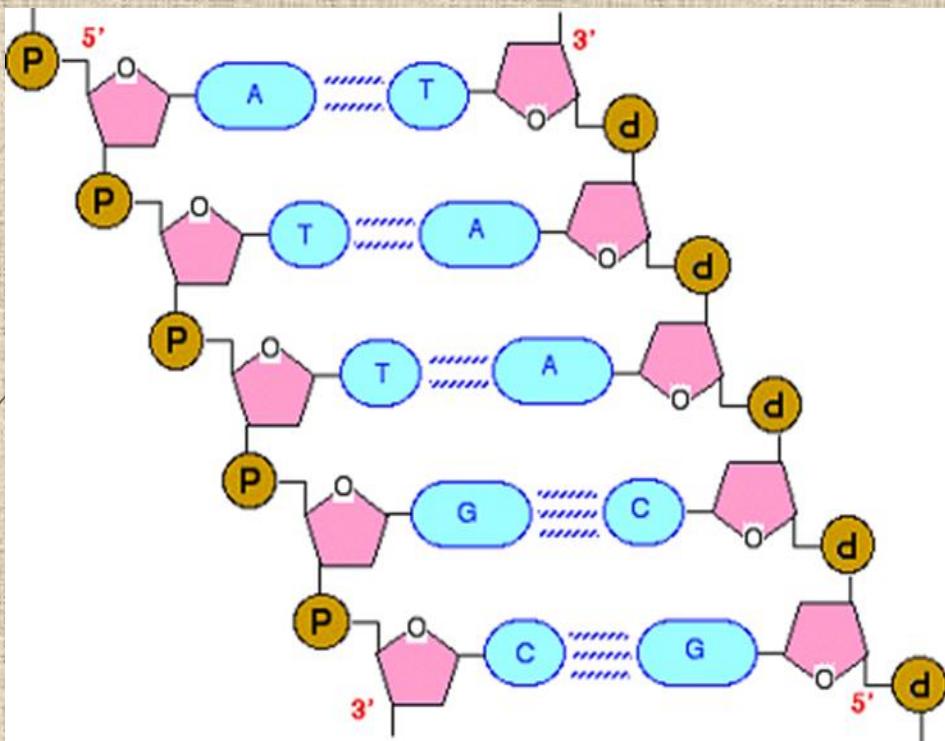
دکتر رضا مقدمتی

رست شناسی ۳

18/03/1444

رابطه مکملی بین نوکلئوتیدها

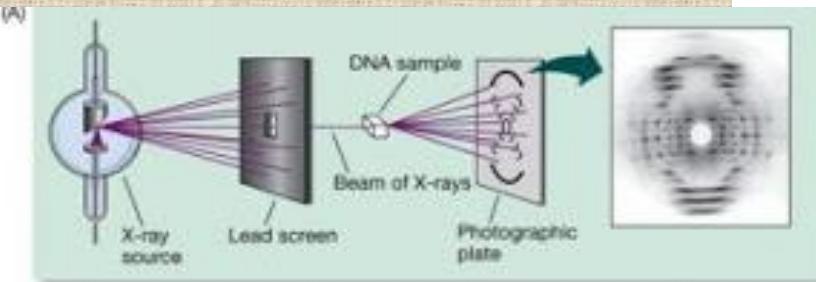

تلاش برای کشف ساختار مولکولی دنا

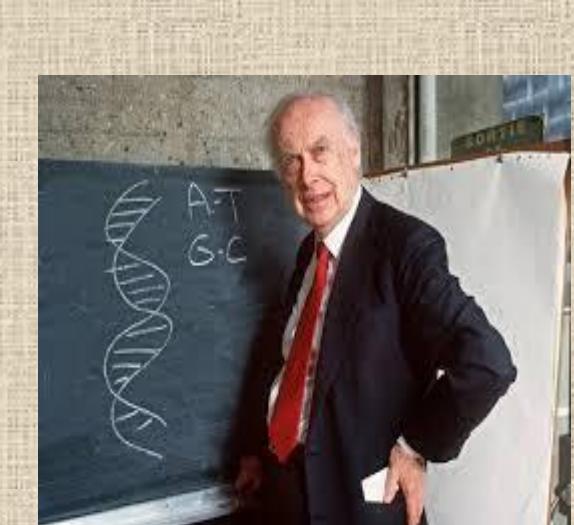
15

Rosalind Franklin:
July 25, 1920 – April 16, 1958

Maurice Wilkins:
December 15, 1916 – October 5, 2004

Erwin Chargaff

با بررسی این تصاویر در مورد ساختار دنا نتایجی را به دست آوردهند از جمله اینکه دنا حالت مارپیچی و بیش از یک رشته دارد. البته با استفاده از این روش ابعاد مولکول هارانیز تشخیص دادند.

مدل مولکولی دنا

16

► مدل مارپیچ مضاعف یا مدل نرdban مارپیچ یا مدل کریک-واتسون نامیده شده

دو رشته پلی‌نوکلئوتیدی

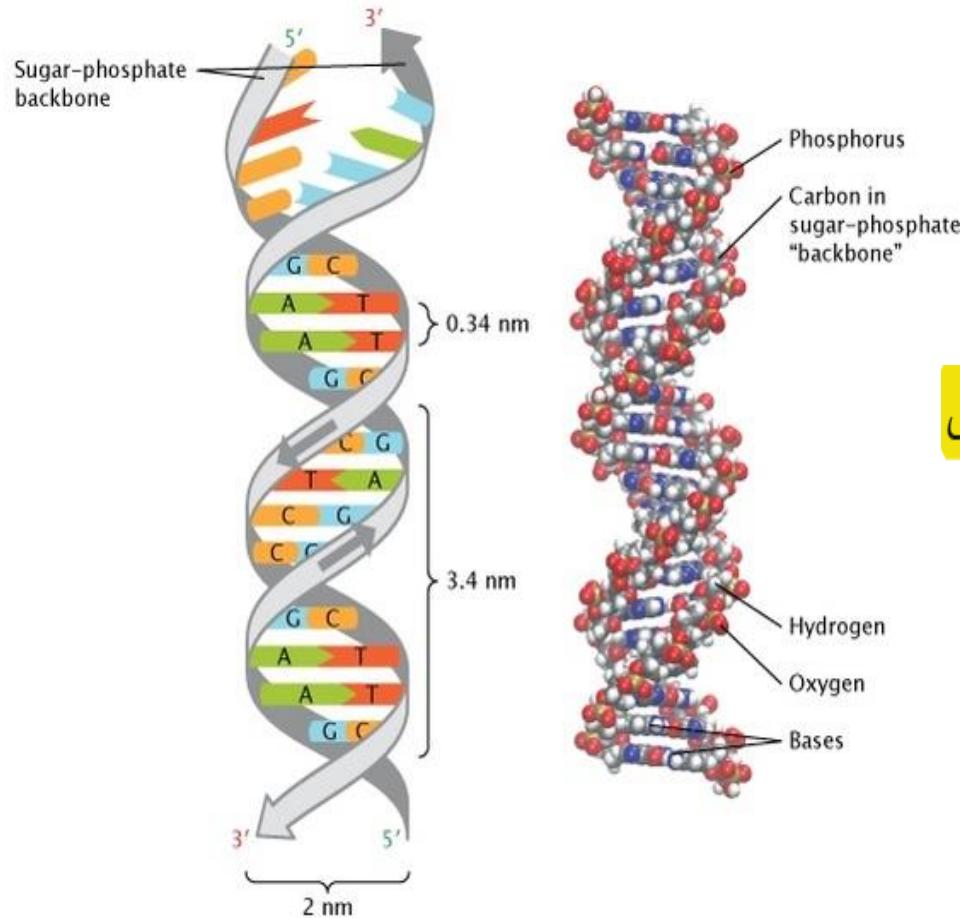
ساختار مارپیچ دو رشته‌ای

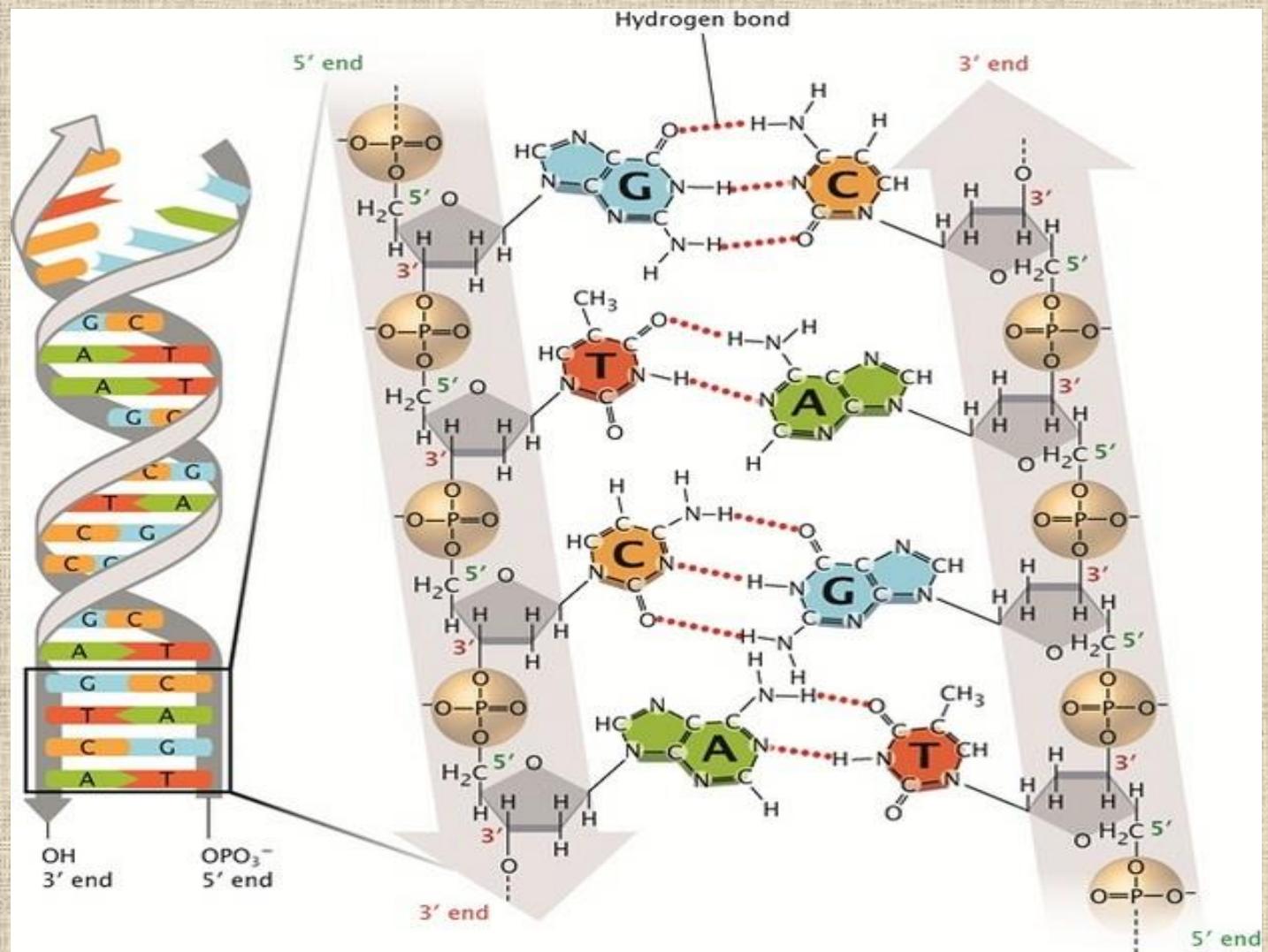
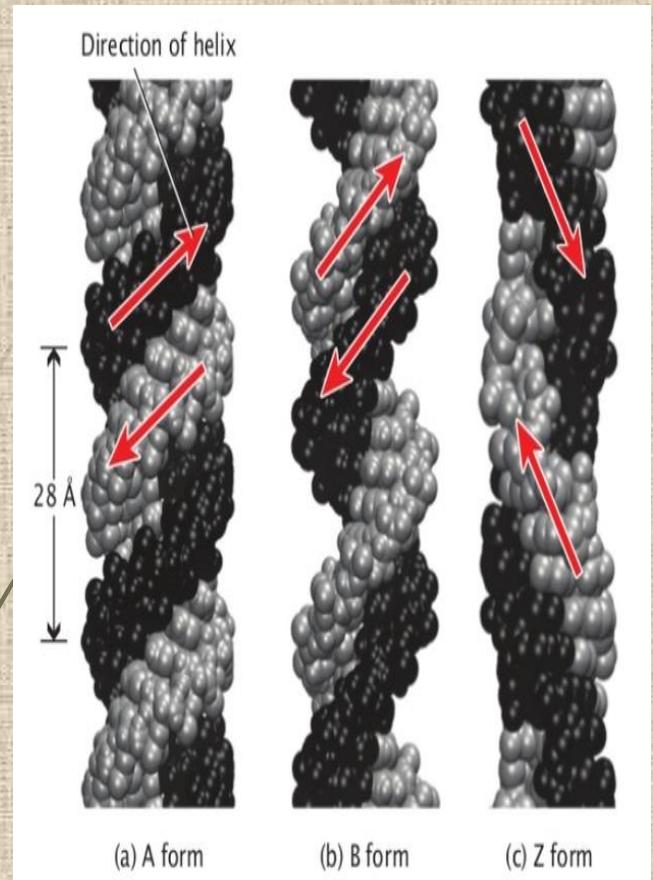
ستون‌های این نرdban را قند و فسفات و پله‌ها را بازهای آلی:

یک نوکلئوتید و قند نوکلئوتید مجاور پیوند فسفودی‌استر، و بین بازهای روبه‌روی هم پیوند هیدروژنی

بازهای مکمل پایداری مولکول شناسایی ترتیب نوکلئوتیدها

قطر مولکول دنا در سراسر آن یکسان باشد؛

رِنا و انواع آن

۱۷۰۵

18

رِنا پیک (mRNA^۱): اطلاعات را از دِنا به رِناشن‌ها می‌رساند. رِناشن با استفاده از اطلاعات رِنا پیک، پروتئین‌سازی می‌کند که در فصل بعد با آن آشنا خواهد شد.

رِنا ناقل (tRNA^۲): آمینواسیدها را برای استفاده در پروتئین‌سازی به سمت رِناشن‌ها می‌برد.

رِنا رِناشنی (rRNA^۳): در ساختار رِناشن‌ها علاوه بر پروتئین، رِنا رِناشنی نیز شرکت دارد. علاوه بر این نقش‌ها، رِناها نقش آنزیمی و دخالت در تنظیم بیان ژن نیز دارند.

گفتار ۲

همانندسازی دِنَا

19

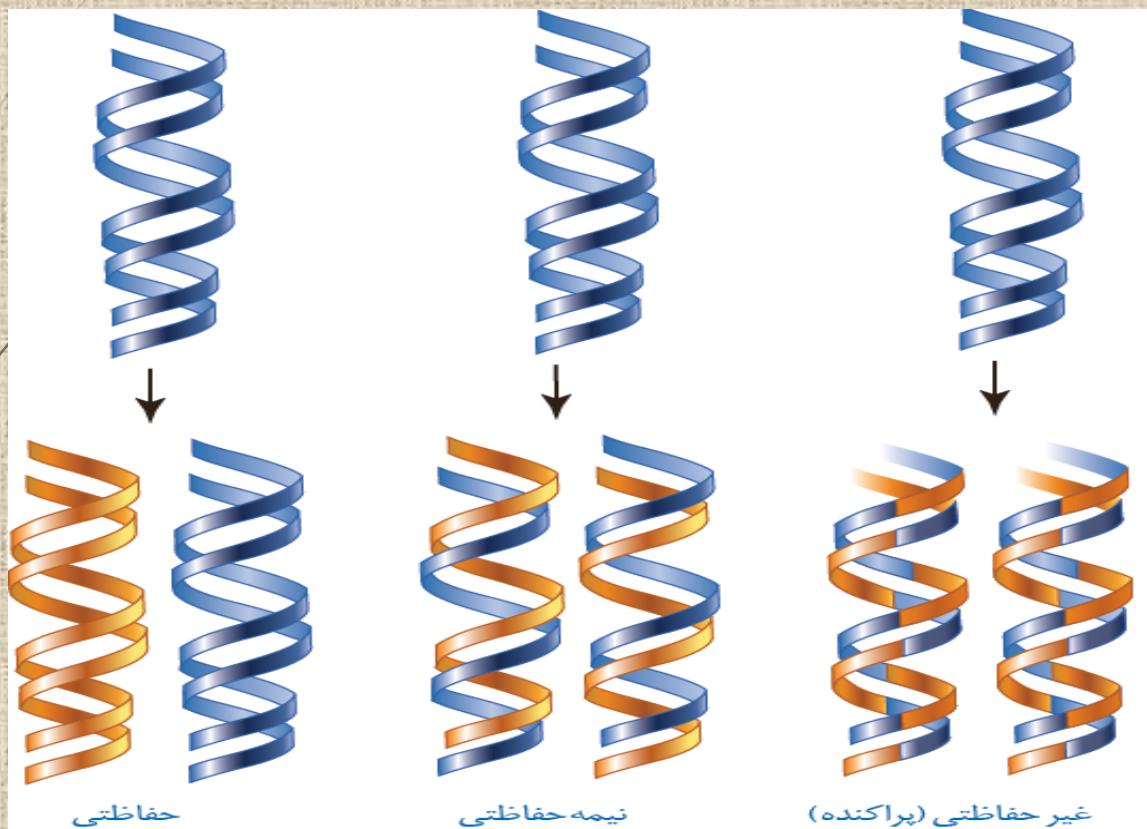
- به فرایند تولید دورشته یکسان از یک مولکول DNA همانندسازی می‌گویند.

- طرح‌های مختلف همانندسازی DNA:

A. حفاظتی

B. نیمه حفاظتی

C. غیر حفاظتی (پراکنده)

آزمایش مزلسون و استال:

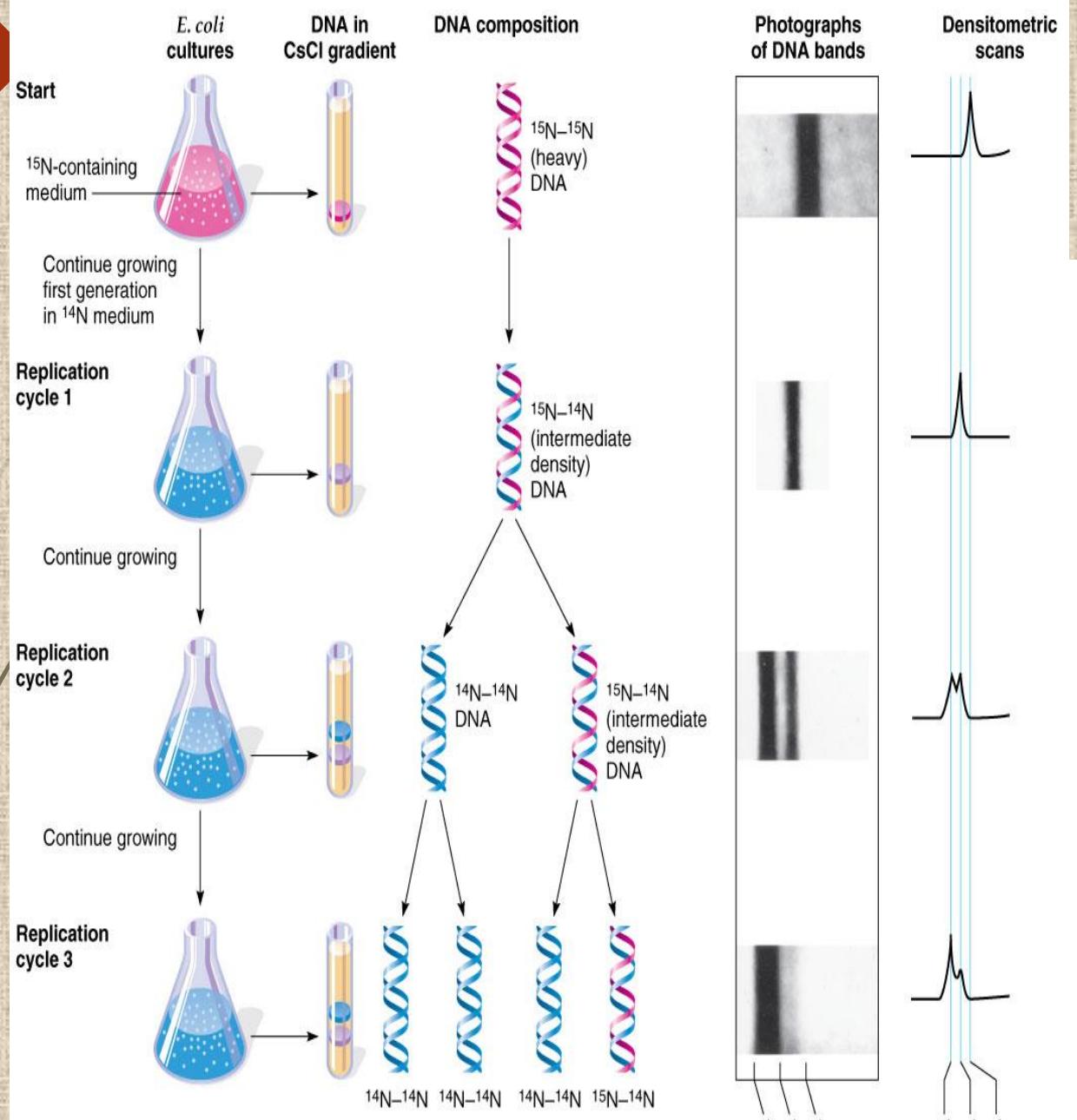
شکل ۱۰

الف) دنای باکتری های اولیه پس از گریز دادن، یک نوار در انتهای لوله تشکیل دادند چون هر دور شته دنای آنها ^{15}N و چگالی سنگینی داشت.

ب) دنای باکتری های حاصل از دور اول همانندسازی در محیط کشت حاوی ^{14}N (بعد از ۲۰ دقیقه) پس از گریز دادن، نواری در میانه لوله تشکیل دادند. پس دنای آنها چگالی متوسط داشت.

پ) دنای باکتری های حاصل از دور دوم همانندسازی (بعد از ۴۰ دقیقه) پس از گریز دادن دو نوار، یکی در میانه و دیگری در بالای لوله تشکیل دادند. پس نیمی از آنها چگالی متوسط و نیمی چگالی سبک داشتند. چرا؟

20

18/03/1444

عوامل و مراحل همانندسازی

21

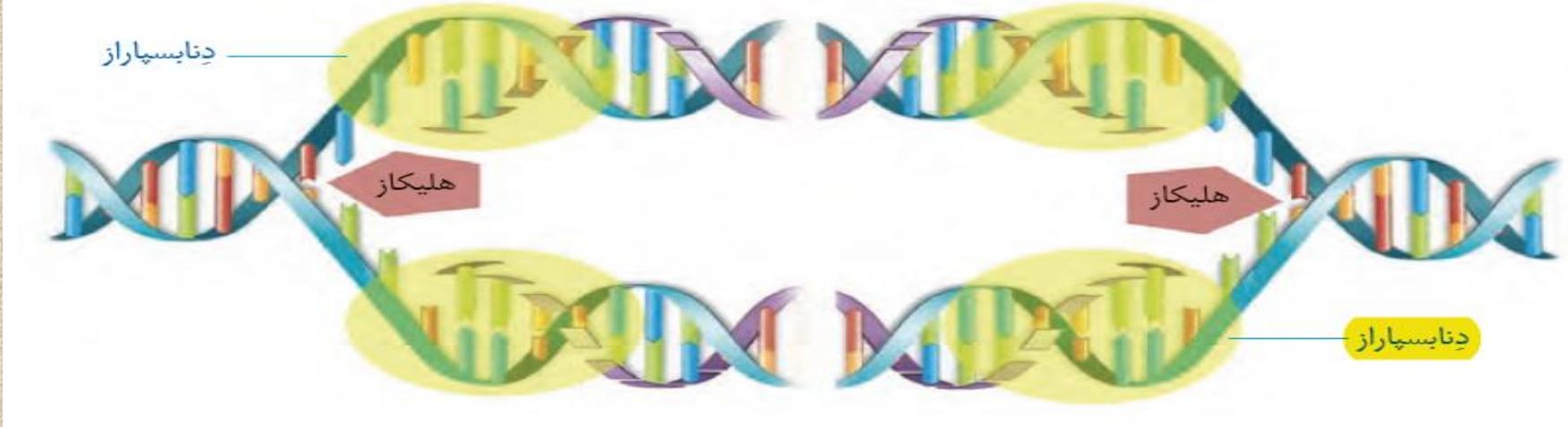
در همانندسازی عوامل متعددی مؤثرند که مهم‌ترین آنها به شرح زیر است:

- مولکول دینا به عنوان الگو

- واحدهای سازنده دینا که بتوانند در کنار هم نسخه مکمل الگورا بسازند. این واحدها نوکلئوتیدهای آزاد داخل یاخته و سه فسفاته هستند که در لحظه اتصال به رشته پلی نوکلئوتید در حال ساخت، دو فسفات خود را از دست می‌دهند.

- آنزیم‌های لازم برای همانندسازی که ضمن بازکردن دو رشته نوکلئوتیدها را به صورت مکمل رو به روی هم قرار می‌دهد و با پیوند فسفودی استر به هم وصل می‌کند.

مراحل همانندسازی: قبل از همانندسازی د‌نا باید پیچ و تاب د‌نا باز و پروتئین‌های همراه آن یعنی هیستون‌ها از آن جدا شوند تا همانندسازی بتواند انجام شود. این کارها با کمک آنزیم‌هایی انجام می‌شود. سپس آنزیم **هلیکاز**^۱ مارپیچ دنا و دور شته آن را از هم باز می‌کند (شکل ۱۱).

انواع دیگری از آنزیم‌ها با همدیگر فعالیت می‌کنند تا یک رشته د‌نا در مقابل رشته الگو ساخته شود. یکی از مهم‌ترین آنها که نوکلئوتیدهای مکمل را با نوکلئوتیدهای رشته الگو جفت می‌کند **DNAse**^۲ (پلی‌مراز) است. با توجه به اینکه در محل همانندسازی، همانندسازی در دو جهت انجام می‌شود؛ به آن **همانندسازی دو جهتی** نیز می‌گویند.

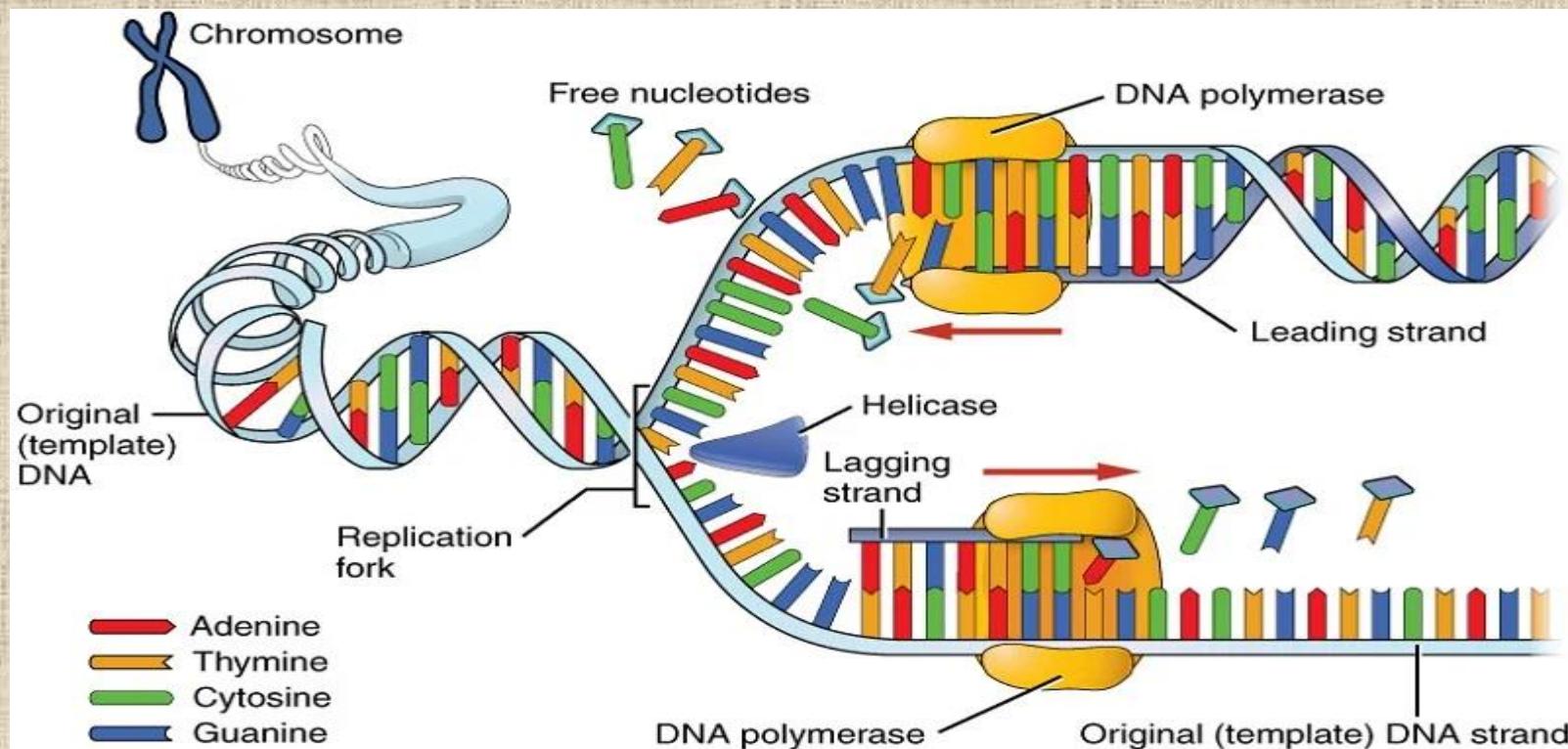
دوراهی همانندسازی: در شکل ۱۱ می‌بینید در محلی که دو رشته دنا از هم جدا می‌شوند، دو ساختار Z مانند به وجود می‌آید که به هریک از آنها دوراهی همانندسازی می‌گویند. در فاصله بین این

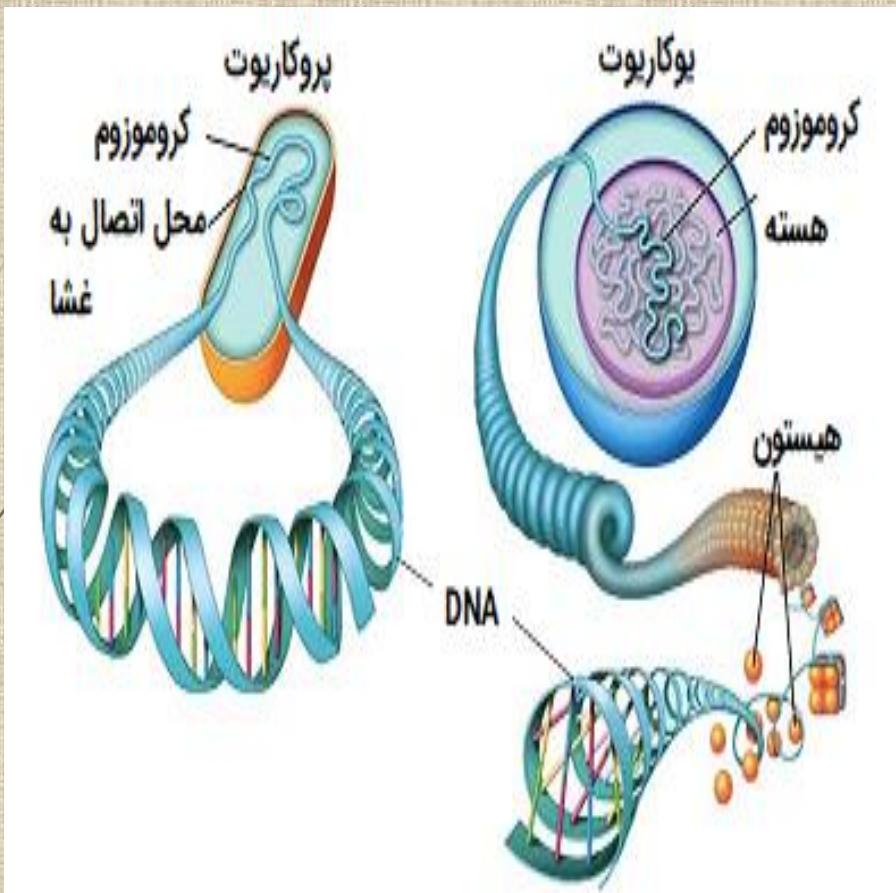
یا DNA پلیمراز

24

- ▶ فعالیت پلیمرازی یا بسپارازی: تشکیل پیوند فسفودی استر برای تشکیل رشته جدید DNA
- ▶ فعالیت نوکلئازی: شکستن پیوند فسفودی استر مانند ویرایش، که برای حذف نوکلئوتید اشتباه در هنگام همانندسازی می‌باشد.

همانند سازی در پروکاریوت‌ها و یوکاریوت‌ها

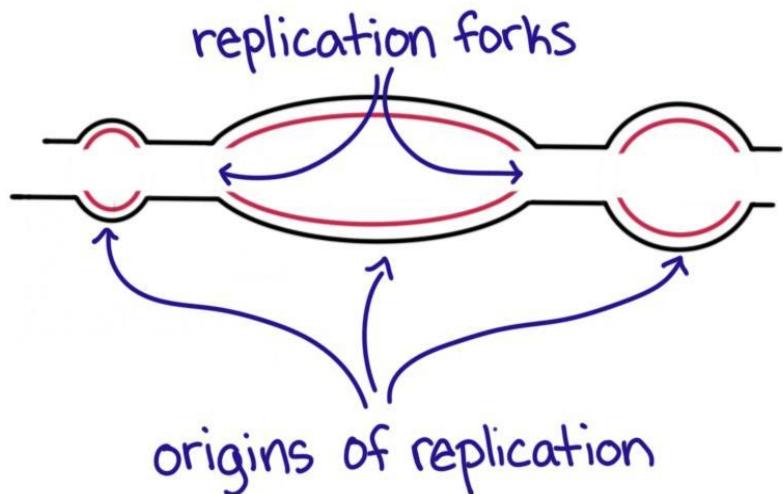

یوکاریوت	پروکاریوت	ویژگی
بزرگ، خطی و به شکل کروموزوم‌های متعدد	کوچک، حلقوی و منفرد	زنوم
ندارد	دارد	ابران
فقط تک زنی	تک زنی یا چند زنی	mRNA
دارد	ندارد	حذف اینtron
اول رونویسی بعد ترجمه	ترجمه همزمان با رونویسی	زمان رونویسی و ترجمه
رونویسی در هسته، ترجمه در سیتوپلاسم	در ناحیه نوکلئوپیدی	مکان رونویسی و ترجمه
نیاز به عوامل رونویسی دارد	به تنهایی راه انداز را انساسایی می‌کند	عمل RNA پلیمراز
راه انداز و افزایش	راه انداز و ابراتور	توالی تنظیمی
قبل از رونویسی، هنگام رونویسی، قبل از ترجمه، هنگام ترجمه یا بعد از عمل ترجمه	هنگام رونویسی، هنگام ترجمه یا بعد از عمل ترجمه	سطح تنظیم بیان زن

مقایسه همانندسازی دنا در پروکاریوت ها و یوکاریوت ها

eukaryotic

- linear DNA
- multiple replication bubbles

prokaryotic

- circular DNA
- one replication bubble

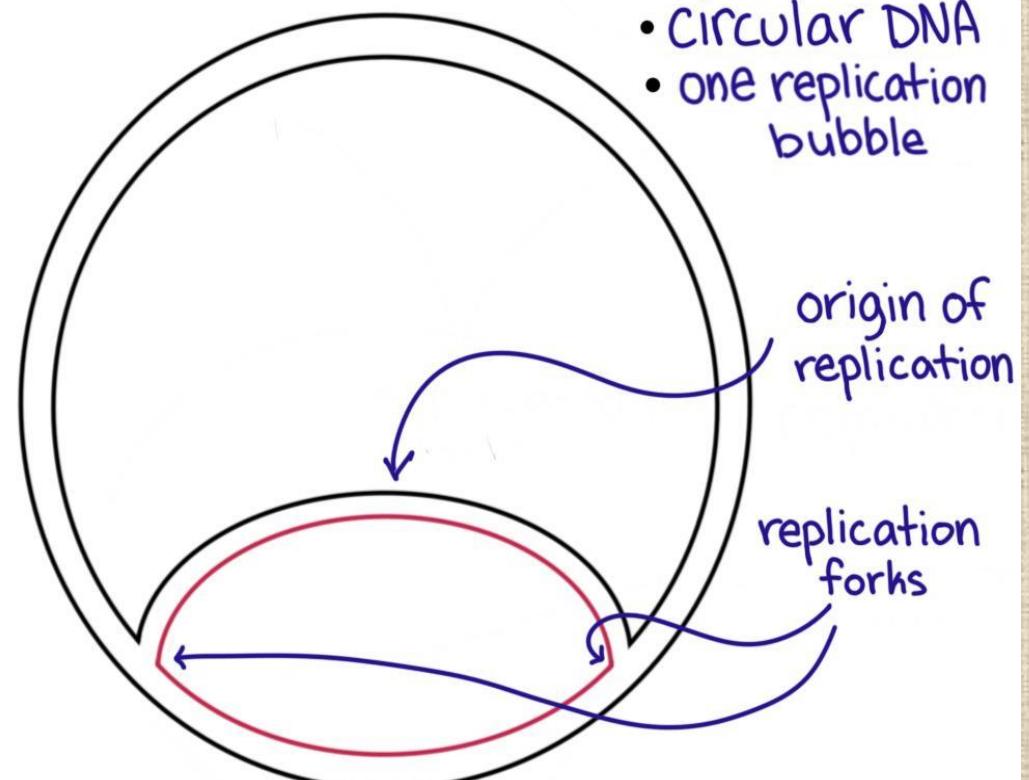
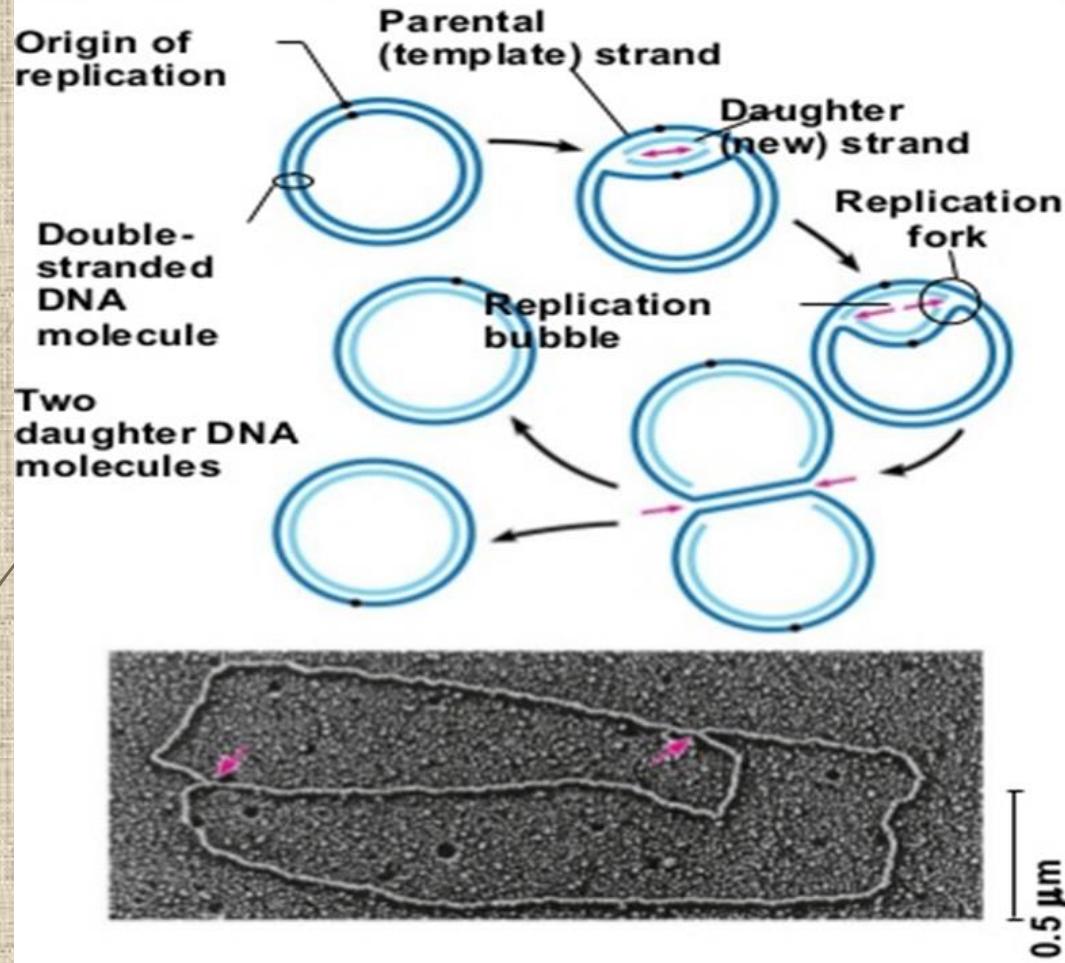
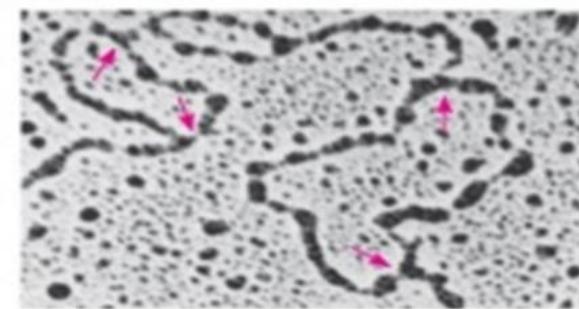
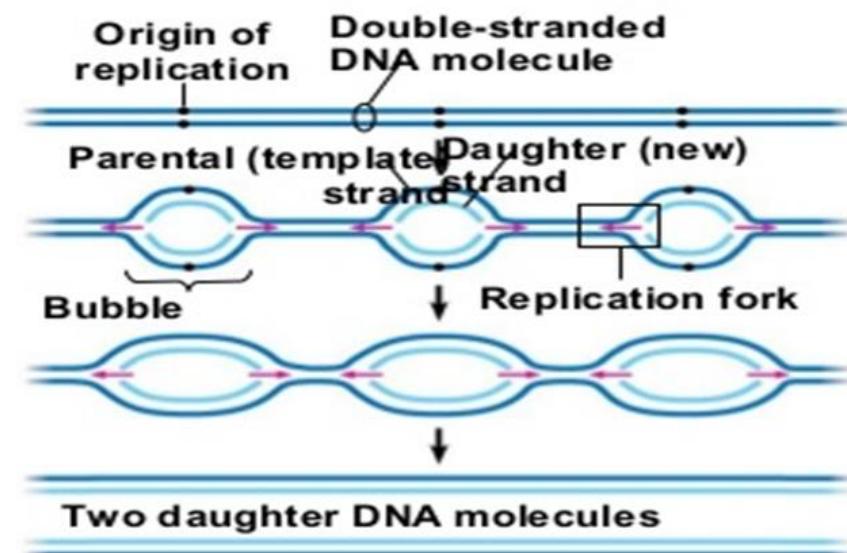

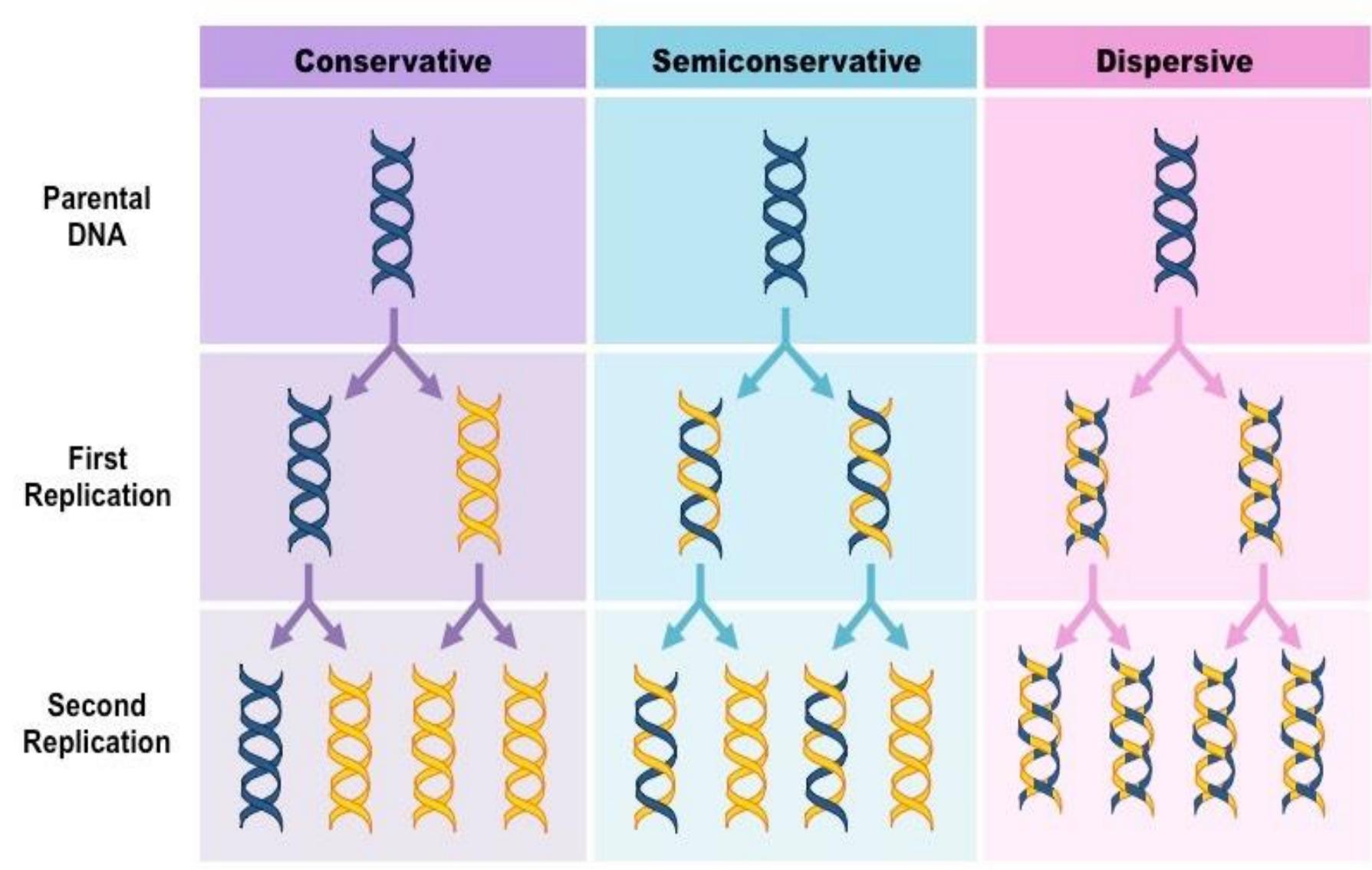
Figure 13.13

(a) Origin of replication in an *E. coli* cell

© 2014 Pearson Education, Inc.

(b) Origins of replication in a eukaryotic cell

 $0.25 \mu\text{m}$

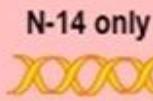
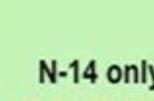
ACTUAL OBSERVATIONS	PREDICTIONS		
	Conservative	Semiconservative	Dispersive
First Replication			
N-15 / N-14	N-14 only N-15 only 	N-15 / N-14 	N-15 / N-14
Second Replication			
N-14 only N-15 / N-14	N-14 only N-15 only 	N-14 only N-15 / N-14 	N-15 / N-14

Table 5.1 An Overview of Protein Functions

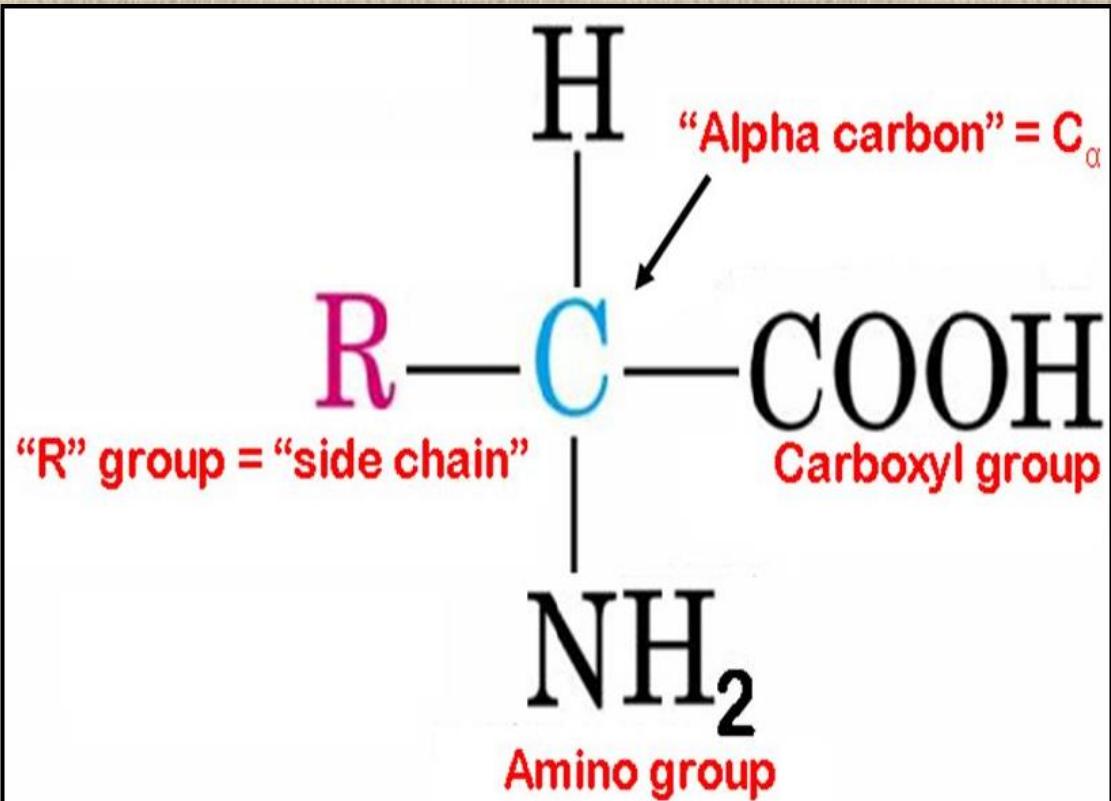
Type of Protein	Function	Examples
Enzymatic proteins	Selective acceleration of chemical reactions	Digestive enzymes
Structural proteins	Support	Silk fibers; collagen and elastin in animal connective tissues; keratin in hair, horns, feathers, and other skin appendages
Storage proteins	Storage of amino acids	Ovalbumin in egg white; casein, the protein of milk; storage proteins in plant seeds
Transport proteins	Transport of other substances	Hemoglobin, transport proteins
Hormonal proteins	Coordination of an organism's activities	Insulin, a hormone secreted by the pancreas
Receptor proteins	Response of cell to chemical stimuli	Receptors in nerve cell membranes
Contractile and motor proteins	Movement	Actin and myosin in muscles, proteins in cilia and flagella
Defensive proteins	Protection against disease	Antibodies combat bacteria and viruses.

ساختار آمینواسیدها

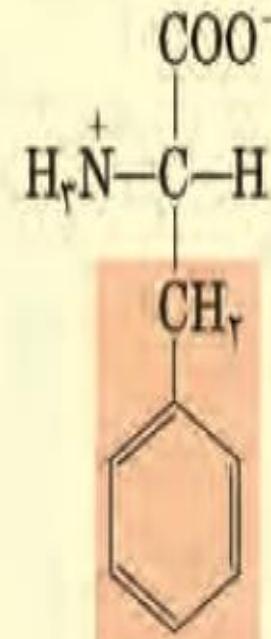
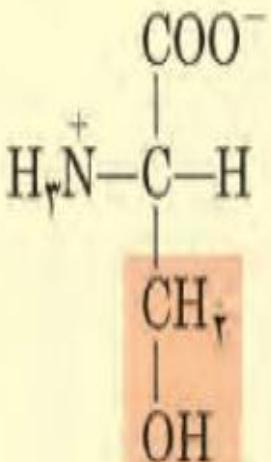
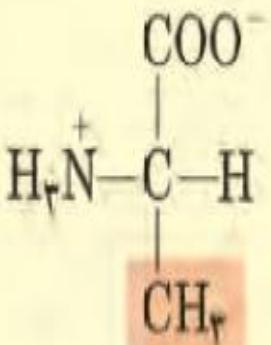
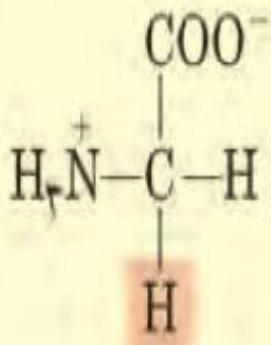
31

پروتئین‌ها بسیارهایی از آمینواسیدها هستند. نوع، ترتیب و تعداد آمینواسیدها در پروتئین، ساختار و عمل آنها را مشخص می‌کند. آمینواسیدها همان‌طور که از نامشان برمی‌آید یک گروه آمین ($-\text{NH}_2$) و یک گروه اسیدی کربوکسیل ($-\text{COOH}$) دارند. همان‌طور که در شکل ۱۵ می‌بینید گروه آمین و

هر آمینواسید می‌تواند در شکل دهی پروتئین مؤثر باشد و تأثیر آن به ماهیت شیمیایی گروه R بستگی دارد.

نمونه‌هایی از آمینواسیدها در زیر می‌بینید که به دلیل تفاوت در R ویژگی‌های مختلف دارند.

گلایسین (Gly)

آلین (Ala)

سرین (Ser)

فنیل آلین (Phe)

متیونین (Met)

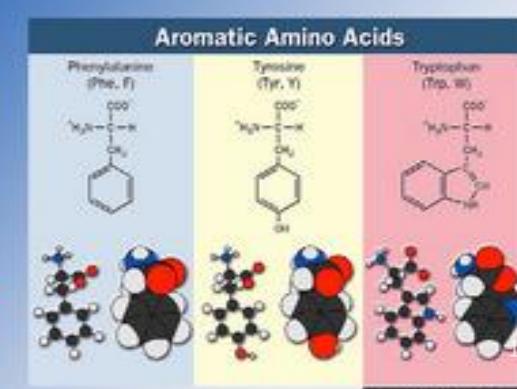
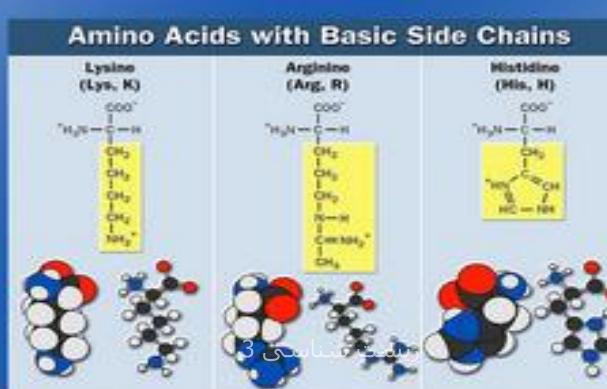
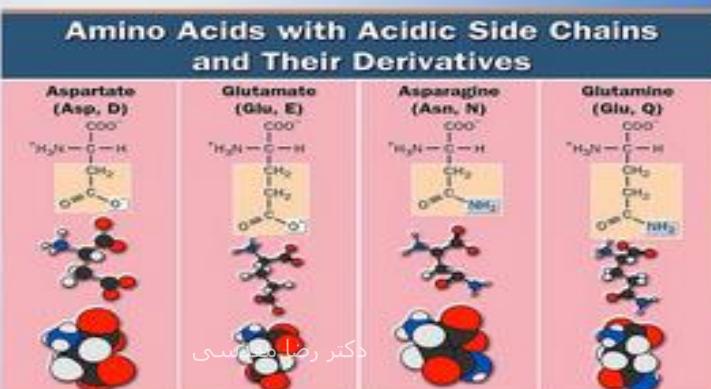
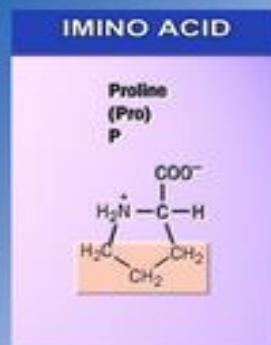
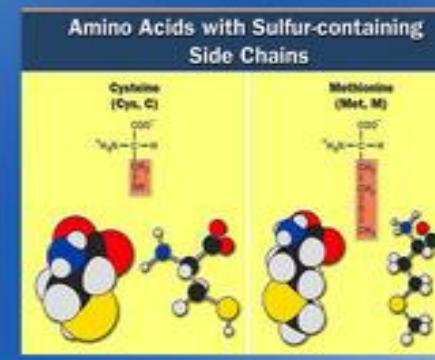
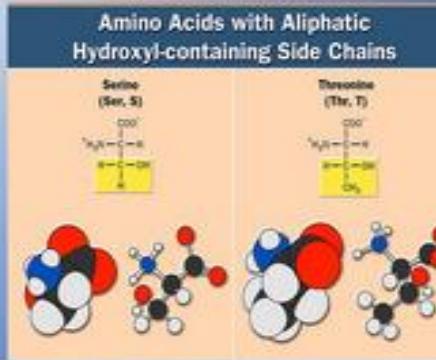
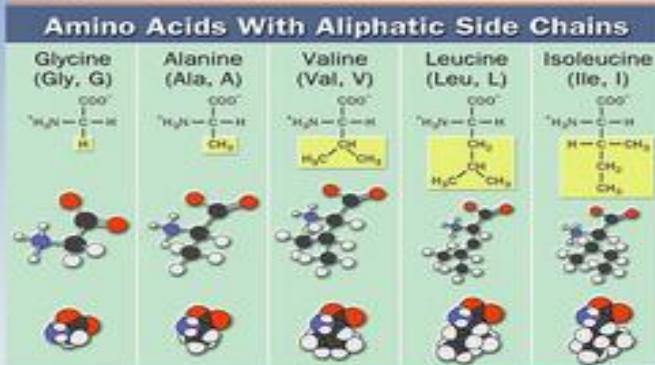
AMINO ACIDS

Amino acid requirements in humans	
Essential	Nonessential
Arginine	Alanine
Histidine	Asparagine
Isoleucine	Aspartate
Leucine	Cysteine
Lysine	Glutamate
Methionine	Glutamine
Phenylalanine	Glycine
Threonine	Proline
Tryptophan	Serine
Valine	Tyrosine

Amino acids are a group of organic compounds containing two functional groups- amino and Carboxyl group

www.BiochemDen.com

Amino acids with electrically charged side chains			
Positive		Negative	
Arginine	Histidine	Lysine	Aspartic acid Glutamic acid
Amino acids with polar but uncharged side chains			
Serine	Threonine	Glutamine	Asparagine
Special cases			
Cysteine	Glycine	Proline	
Amino acids with hydrophobic side chains			
Alanine	Isoleucine	Methionine	Tryptophan Phenylalanine
Valine	Leucine	Tyrosine	

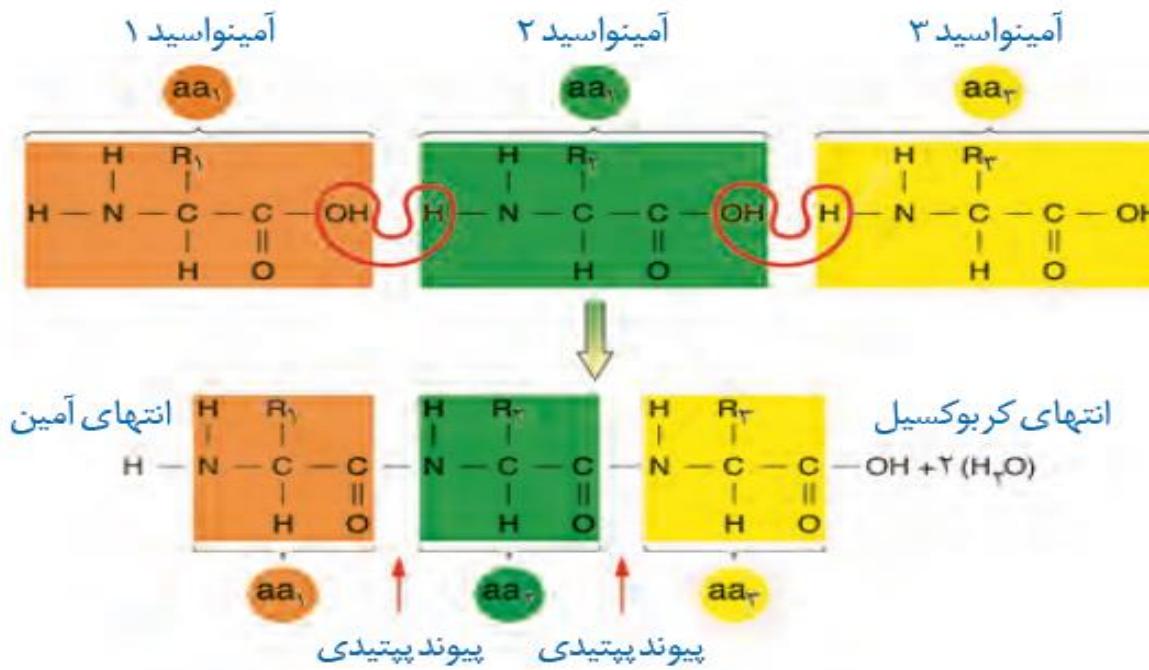

پیوند پپتیدی آمینواسیدها را به یکدیگر متصل می کند

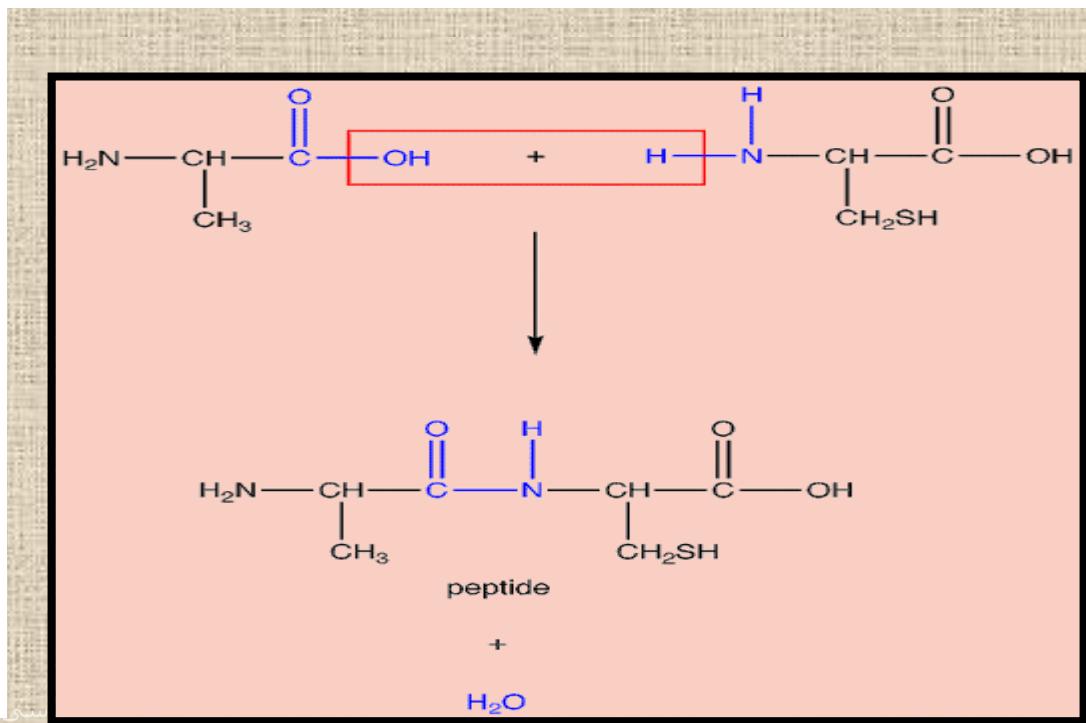
34

آمینواسیدهای مختلف با حضور آنزیم، واکنش سنتزآبدھی را انجام می دهند. در این نوع واکنش با خروج یک مولکول آب، یک آمینواسید با آمینواسید دیگر پیوند اشتراکی ایجاد می کند.

این پیوند اشتراکی بین آمینواسیدها را **پیوند پپتیدی** می گویند.

شکل ۱۶- تشکیل پیوند پپتیدی

▶ پلی پپتید: بسپار (پلیمر)‌های کوچکی که از به هم پیوستن اسیدهای آمینه با ترتیب مشخص با پیوند پپتیدی تشکیل شده‌اند.

▶ پروتئین: پروتئین‌ها مولکول‌های ساختاری و عملکردی پیچیده‌ای هستند. اصطلاح پروتئین برای توصیف ساختار سه بعدی تشکیل شده توسط تاشویک یا چند یلی یتیید استفاده می‌شود.

POLYPEPTIDE VERSUS PROTEIN

Polymer with a defined simple chain of amino-acids.

Amino-acids linked with covalent peptide bonds.

One polypeptide backbone.

Characterizes the primary structure of a protein.

Lacks functional properties due to its simple structure.

Complex molecule of folded polypeptides.

Noncovalent weak bonds (hydrogen bonds, ionic bonds, and van der Waal bonds) between the folding polypeptides.

One or more polypeptide backbones.

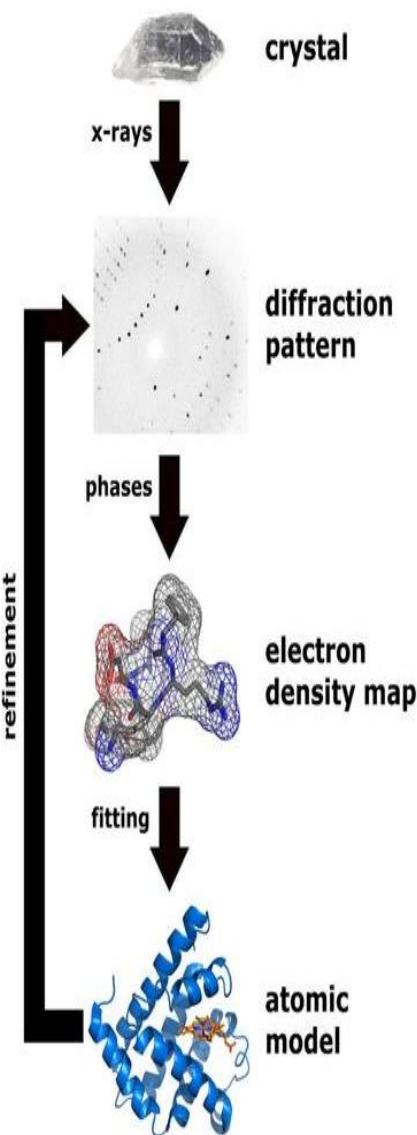
Can exist as secondary, tertiary, or quaternary structure.

Functionally complex and active molecule with the presence of specific ligand-binding sites formed on its surface by the folding of the polypeptide chains.

The Process

Workflow for Solving a Molecular Structure Using X-ray Crystallography

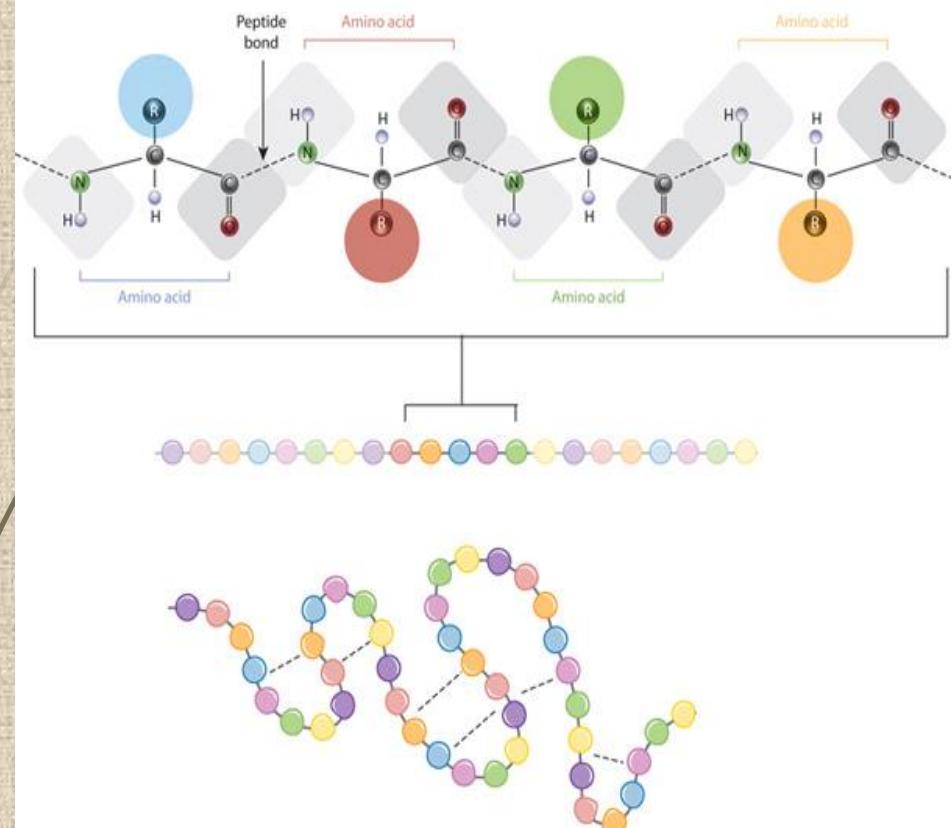
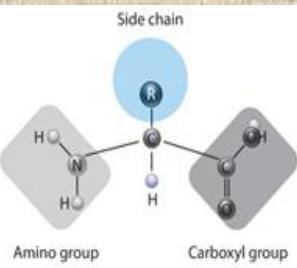
The steps to the process of determining the three dimensional structure of a molecule are outlined in this figure.

سطح مختلف ساختاری در پروتئین‌ها

تعیین ساختار سه بعدی ملکولهای پروتئینی: استفاده از روش پراش اشعه ایکس

شکل فضایی پروتئین، نوع عمل آن را مشخص می‌کند.

ساختار اول پروتئین - توالی آمینواسیدها:

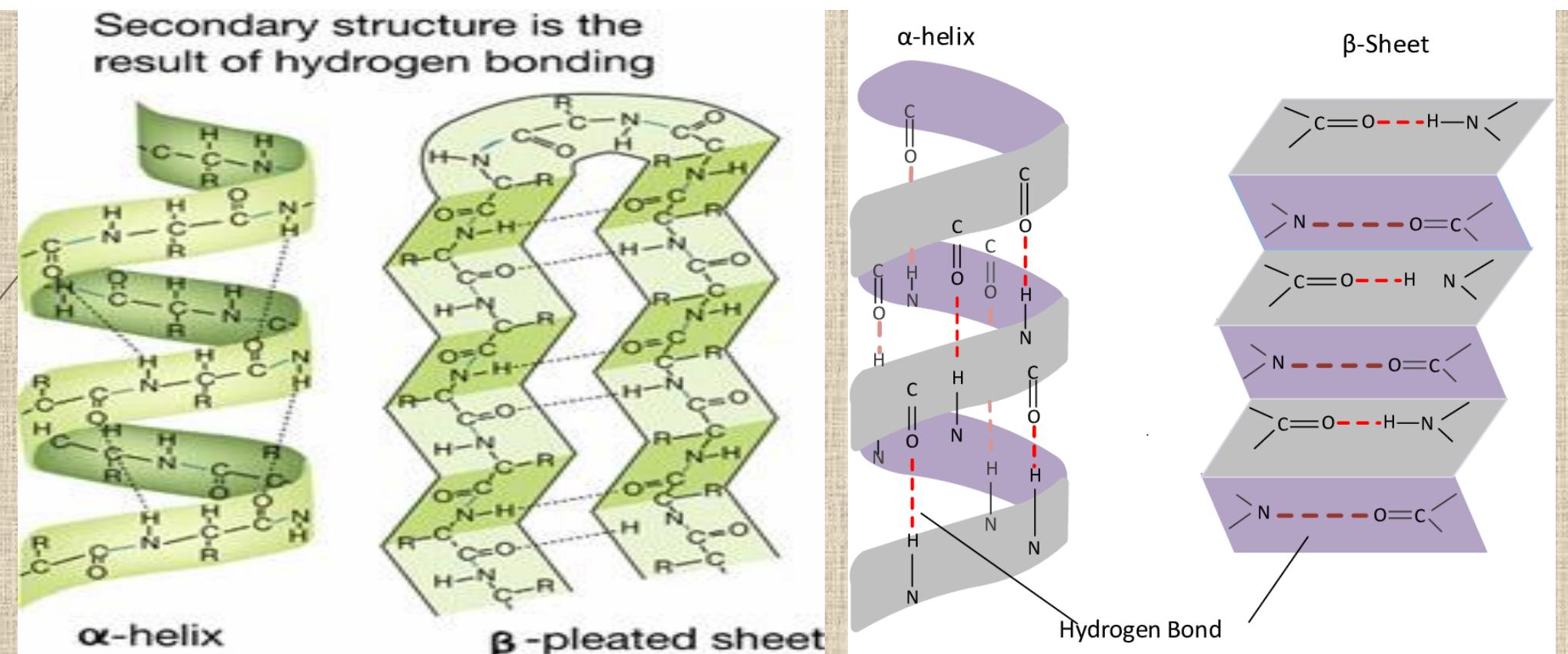
ساختار اول پروتئین - توالی آمینواسیدها: نوع، تعداد، ترتیب و تکرار آمینواسیدها، ساختار اول

پروتئین ها را تعیین می کنند. ساختار اول با ایجاد پیوندهای پیتیدی بین آمینواسیدها شکل می گیرد و خطی است. این پیوند در واقع نوعی پیوند اشتراکی است. تغییر آمینواسید در هر جایگاه موجب تغییر در ساختار اول پروتئین می شود و ممکن است فعالیت آن را تغییر دهد. با در نظر گرفتن ۲۰ نوع آمینواسید و اینکه محلودیتی در توالی آمینواسیدها در ساختار اول پروتئین ها وجود ندارد پروتئین های حاصل می توانند بسیار متنوع باشند. با توجه به اهمیت توالی آمینواسیدها در ساختار اول، همه سطوح دیگر ساختاری در پروتئین ها به این ساختار بستگی دارند (شکل ۱۷-الف).

ساختار دوم - الگوهایی از پیوندهای هیدروژنی:

بین بخش‌هایی از زنجیره پلی‌پتیدی می‌تواند پیوندهای هیدروژنی برقرار شود. این پیوندها منشأ تشکیل ساختار دوم در پروتئین‌ها هستند که به چند صورت دیده می‌شوند. دونمونه معروف آنها ساختار مارپیچ و ساختار صفحه‌ای است (شکل ۱۷-ب).

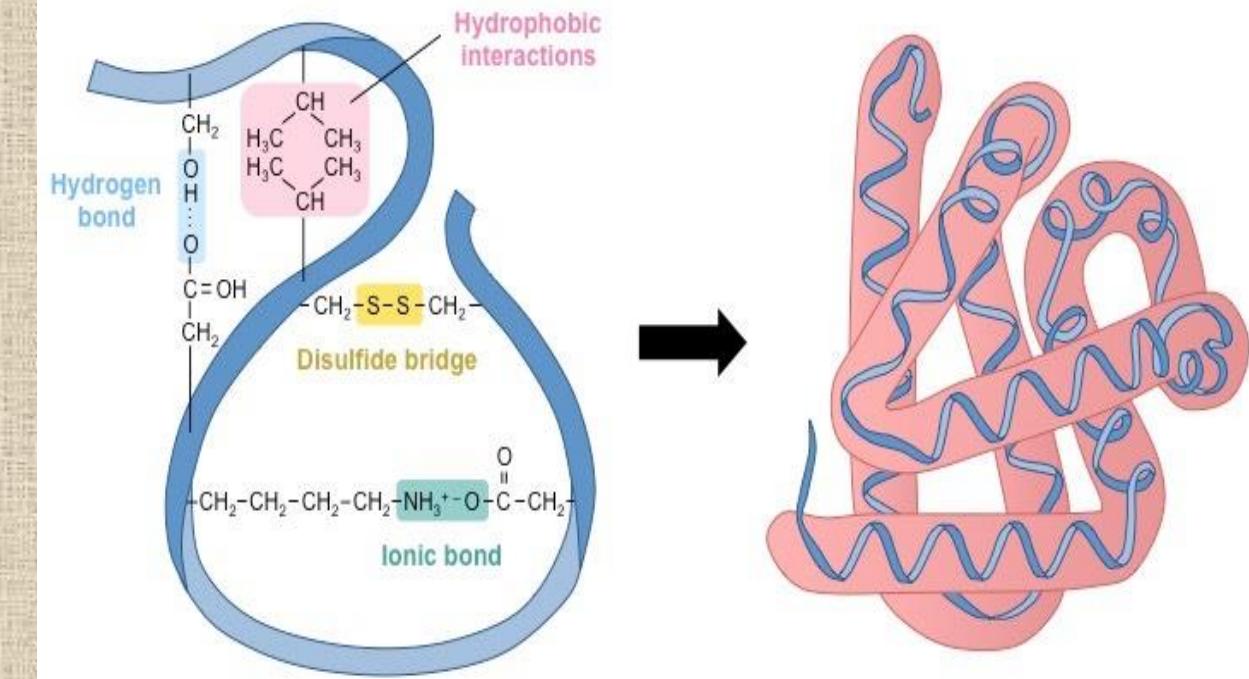
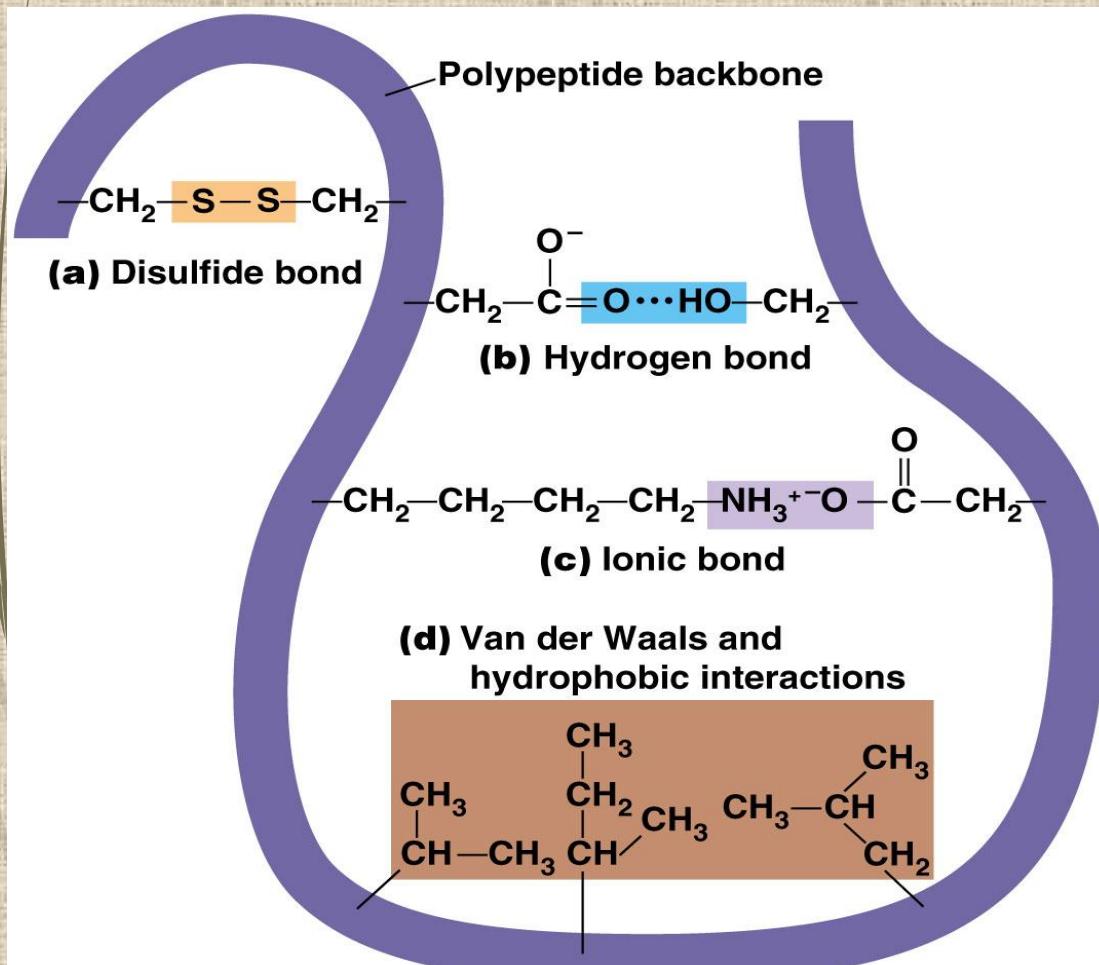
38

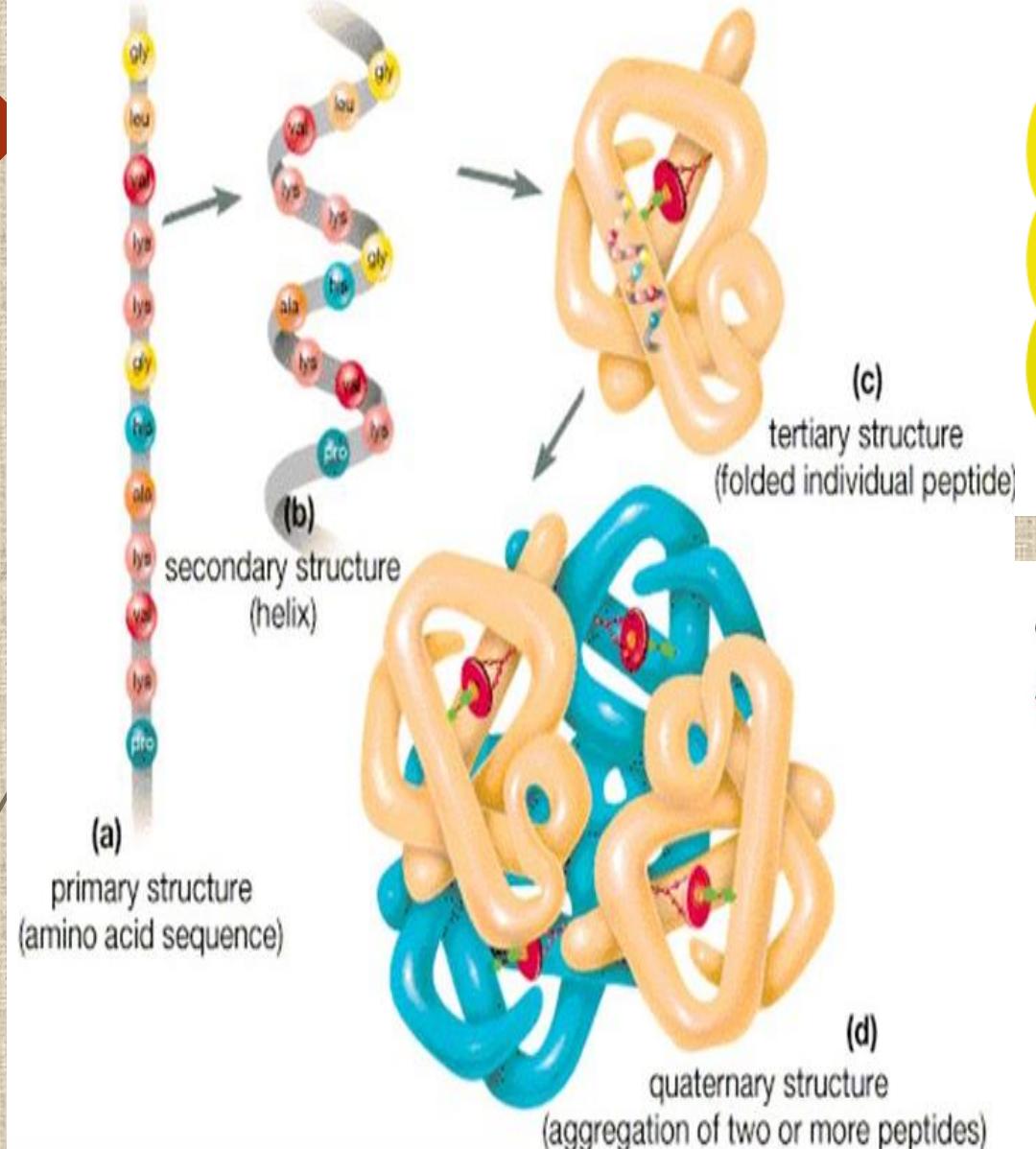

ساختار سوم - تاخورده و متصل به هم:

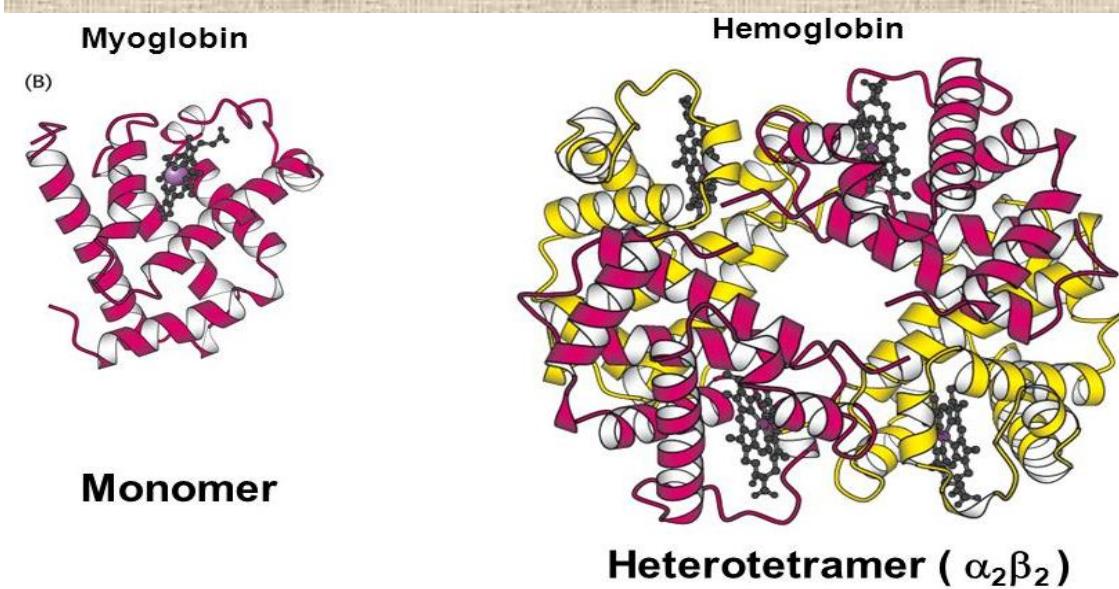
در ساختار سوم، تاخورده‌گی بیشتر صفحات و مارپیچ‌ها رخ می‌دهد و پروتئین‌ها به شکل کروی در می‌آیند. تشکیل این ساختار در اثر برهم‌کنش‌های آب گریز

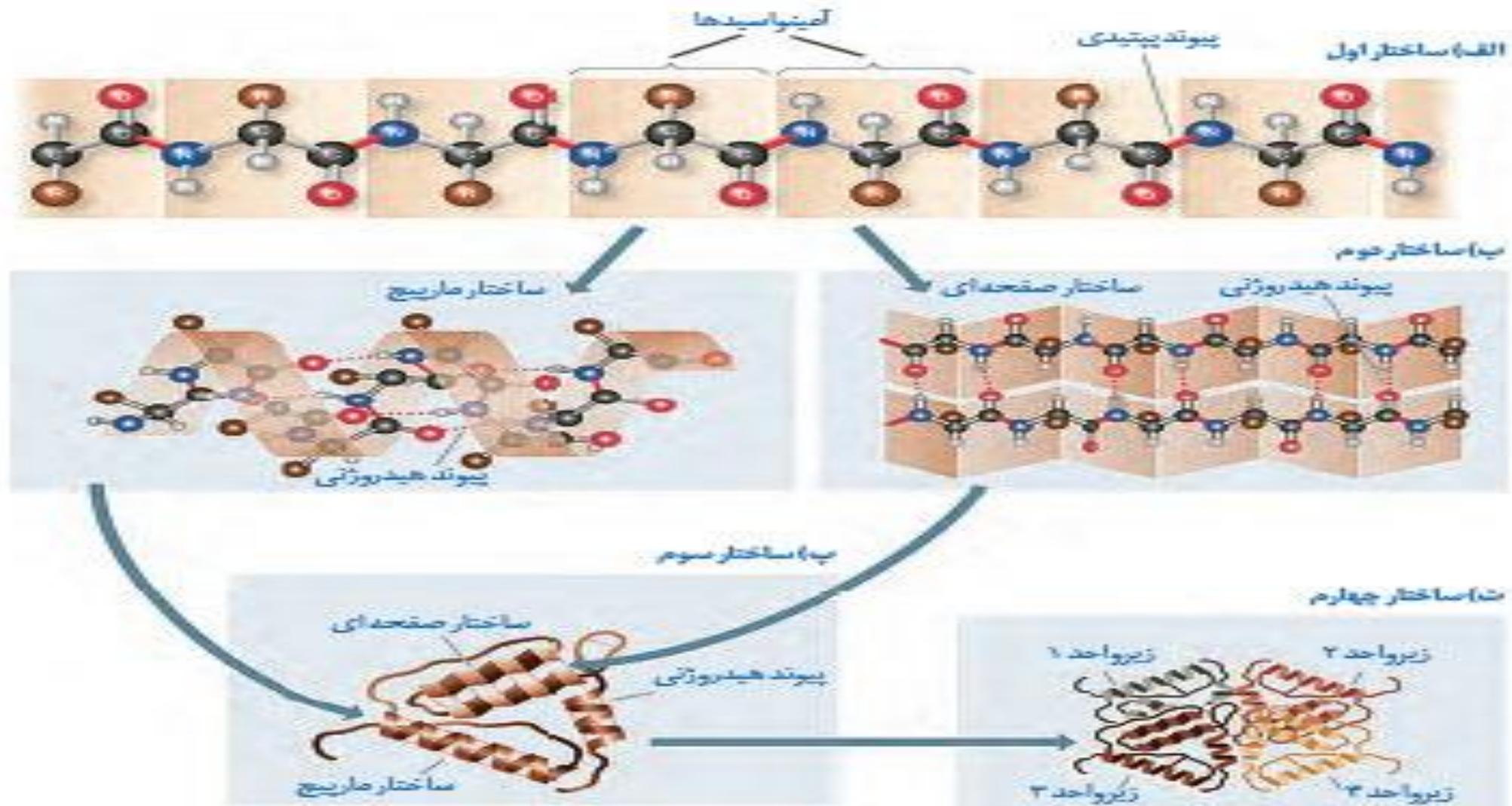
است؛ به این صورت که گروه‌های R آمینواسیدهایی که آب گریزند، به یکدیگر نزدیک می‌شوند تا در معرض آب نباشند. سپس با تشکیل پیوندهای دیگری مانند هیدروژنی، اشتراکی و یونی ساختار سوم پروتئین ثابت می‌شود. مجموعه این نیروها قسمت‌های مختلف پروتئین را به صورت به هم پیچیده در

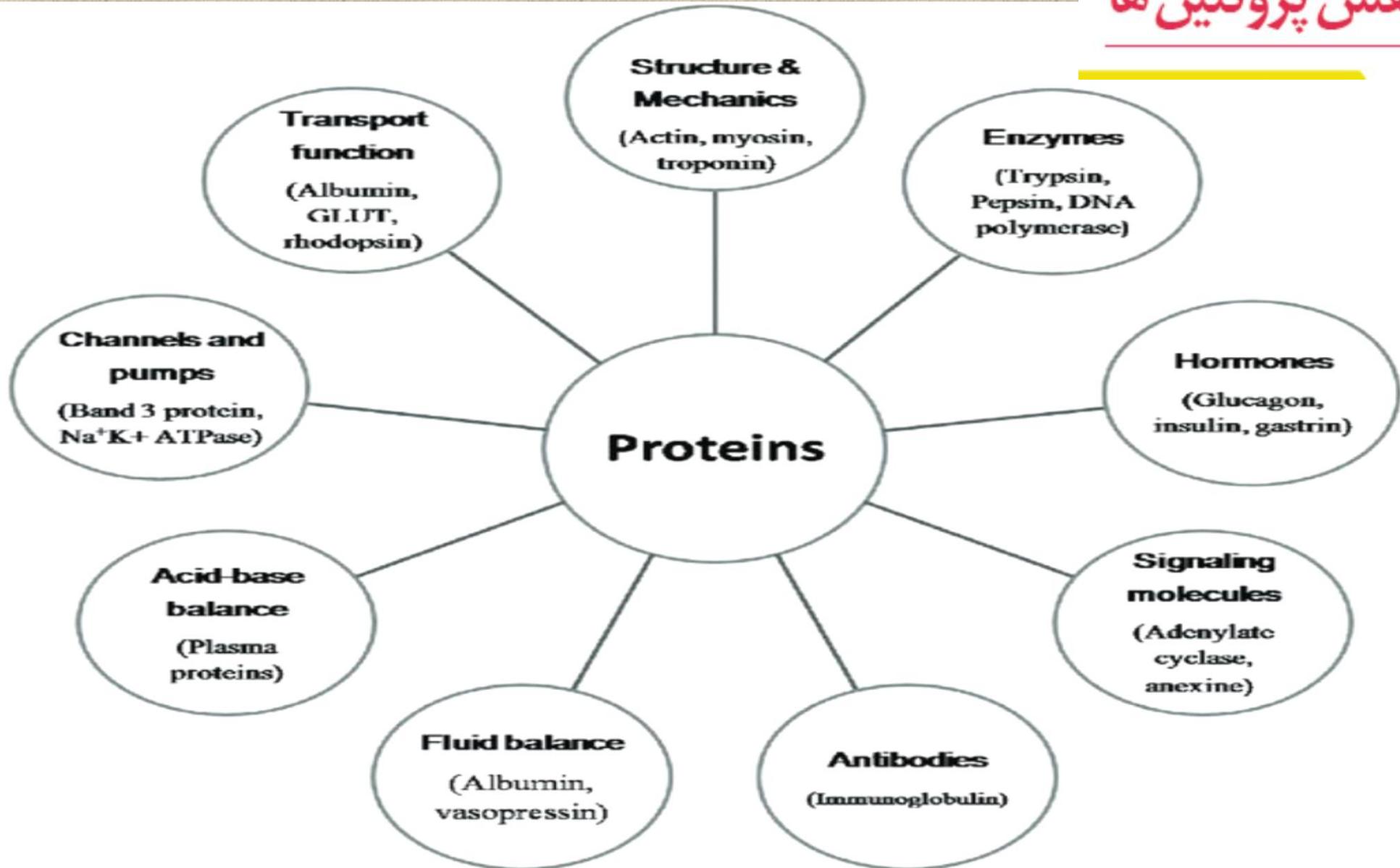

ساختار چهارم-آرایش زیر واحدها: بعضی پروتئین‌ها ساختار چهارم دارند، این ساختار هنگامی شکل می‌گیرد که دو یا چند زنجیره پلی‌پپتید در کنار یکدیگر پروتئین را تشکیل دهند. در این ساختار هریک از زنجیره‌ها نقشی کلیدی در شکل‌گیری پروتئین دارند. نحوه آرایش این زیر واحدها در کنار هم ساختار چهارم پروتئین‌ها نامیده می‌شود (شکل ۱۷-ت).

شکل ۱۷- ساختار پروتئین‌ها در چهار ساختار برمی‌می‌شود

آنزیم یا کاتالیزگر زیستی

43

- زیمايه‌ها یا آنزیم‌ها (enzyme) پروتئین‌هایی هستند که به عنوان **کاتالیزورهای بیولوژیکی** عمل می‌کنند.
- کاتالیزورها سرعت **واکنشهای شیمیایی** را افزایش می‌دهند.
- مولکول‌هایی که ممکن است آنزیم‌ها روی آن عمل کنند **سوپسترا** (ماده زمینه‌ای) نامیده می‌شوند.
- آنزیم سوبسترها را به مولکولهای مختلفی که به عنوان **فراورده** (محصول) معروف هستند تبدیل می‌کند.
- تقریباً تمام فرایندهای **متابولیک** (سوخت و ساز) موجود در **سلول** نیاز به کاتالیز آنزیم دارند تا به سرعت کافی انجام شود تا زندگی ادامه یابد.

واکنش‌ها با حضور آنزیم انجام می‌شوند. آنزیم امکان برخورد مناسب مولکول‌ها را افزایش و انرژی فعال سازی واکنش را کاهش می‌دهد. همچنین با این کار سرعت واکنش‌هایی را که در بدن موجود زنده انجام شدنی هستند زیاد می‌کند. بدون آنزیم ممکن است در دمای بدن سوخت و ساز یاخته‌ها بسیار کند انجام شود و انرژی لازم برای حیات تأمین نشود. آنزیم‌های

Characteristics of Enzymes?

Enzymes

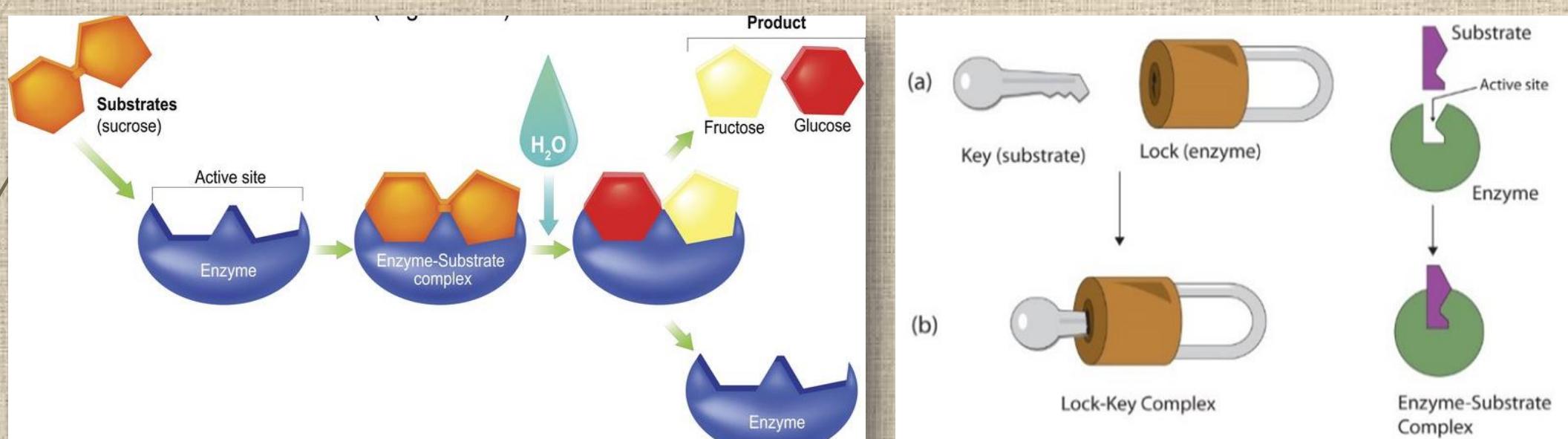
- 1) speed up chemical reactions
- 2) are required in minute amounts
- 3) are highly specific in their action
- 4) are affected by temperature
- 5) are affected by pH
- 6) Some catalyse reversible reactions
- 7) Some require co-enzymes
- 8) Are inhibited by inhibitors

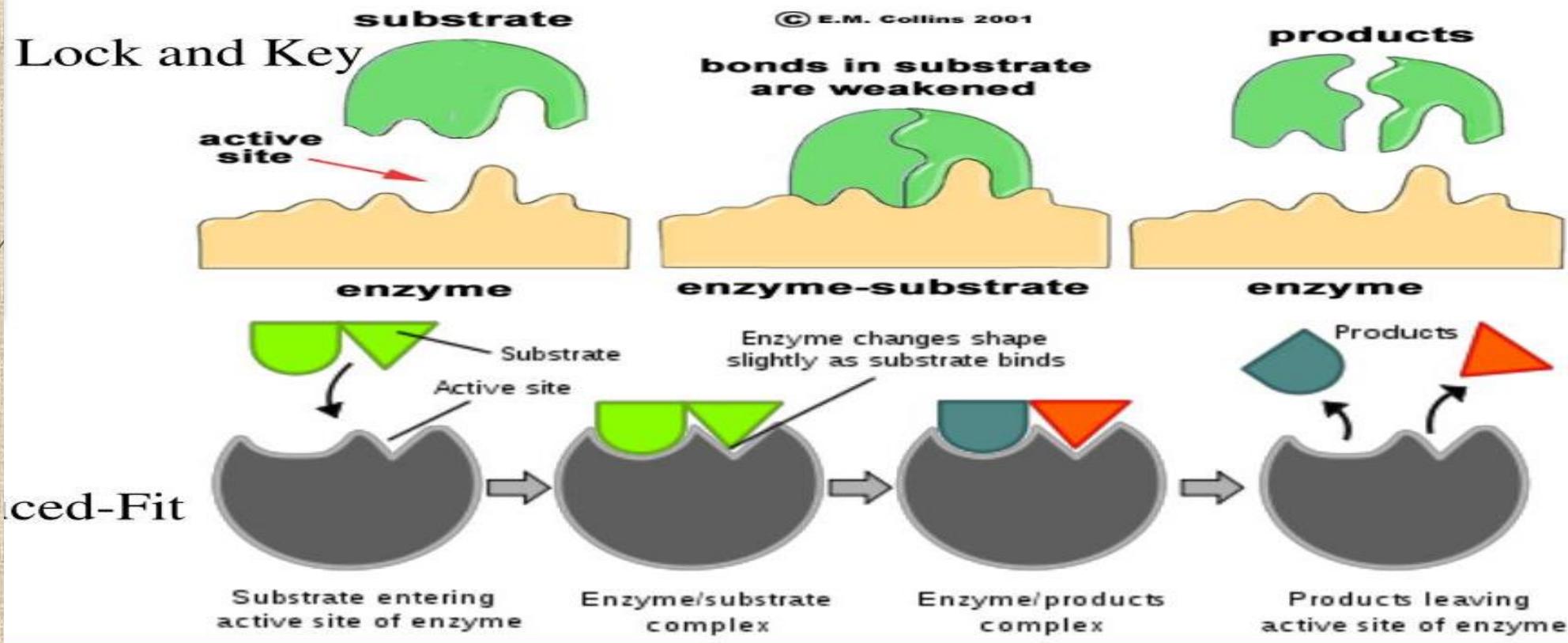
ساختار و عملکرد آنزیم‌ها

45

بیشتر آنزیم‌ها پروتئینی هستند. آنزیم‌ها در ساختار خود بخشی به نام **جایگاه فعال^۱** دارند. جایگاه فعال بخشی اختصاصی در آنزیم است که **پیش‌ماده^۲** در آن قرار می‌گیرد. ترکیباتی که آنزیم روی آنها عمل می‌کند، **پیش‌ماده** و ترکیباتی که حاصل فعالیت آنزیم هستند، **فرآورده^۳** یا محصول خوانده می‌شوند (شکل ۱۹).

Lock and Key Theory vs. Induced-Fit Theory

عملکرد اختصاصی آنزیم‌ها

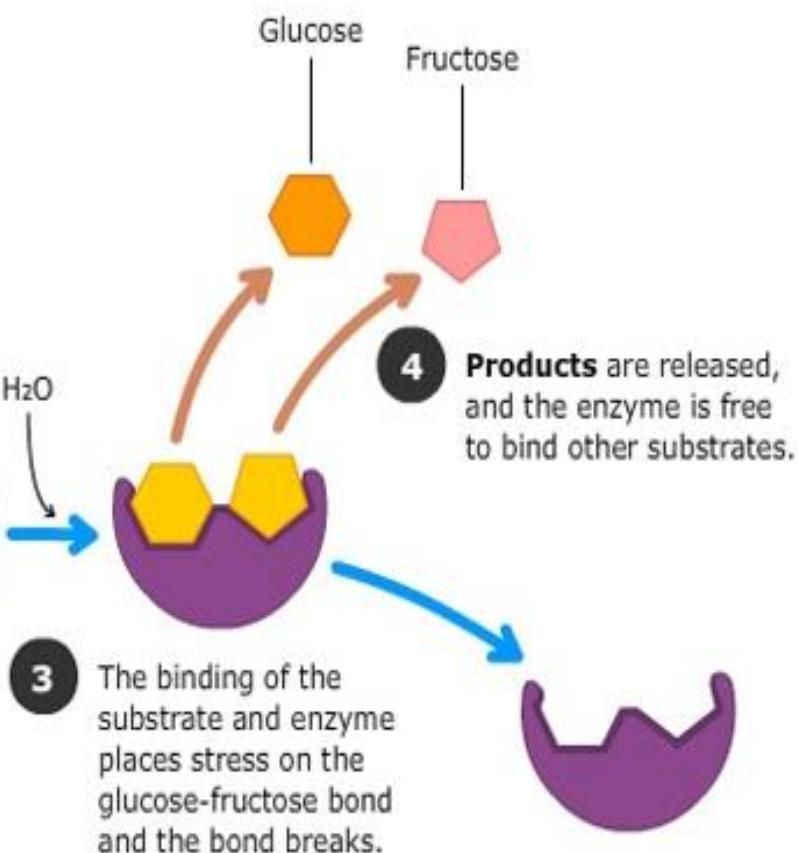
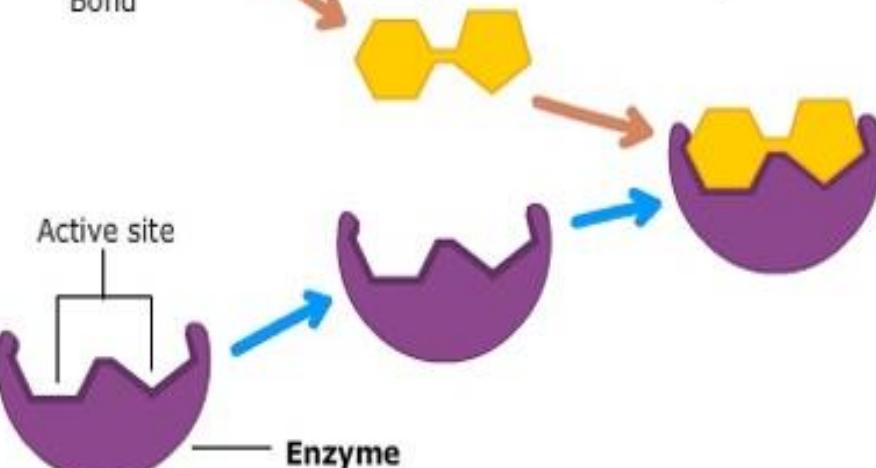
47

هر آنزیم روی یک یا چند پیش‌ماده خاص مؤثر است. بنابراین گفته می‌شود که آنزیم‌ها عمل اختصاصی دارند. شکل آنزیم در جایگاه فعال با شکل پیش‌ماده یا بخشی از آن مطابقت دارد و به اصطلاح مکمل یکدیگرند

- 1 The **substrate**, sucrose, consists of glucose and fructose bonded together.

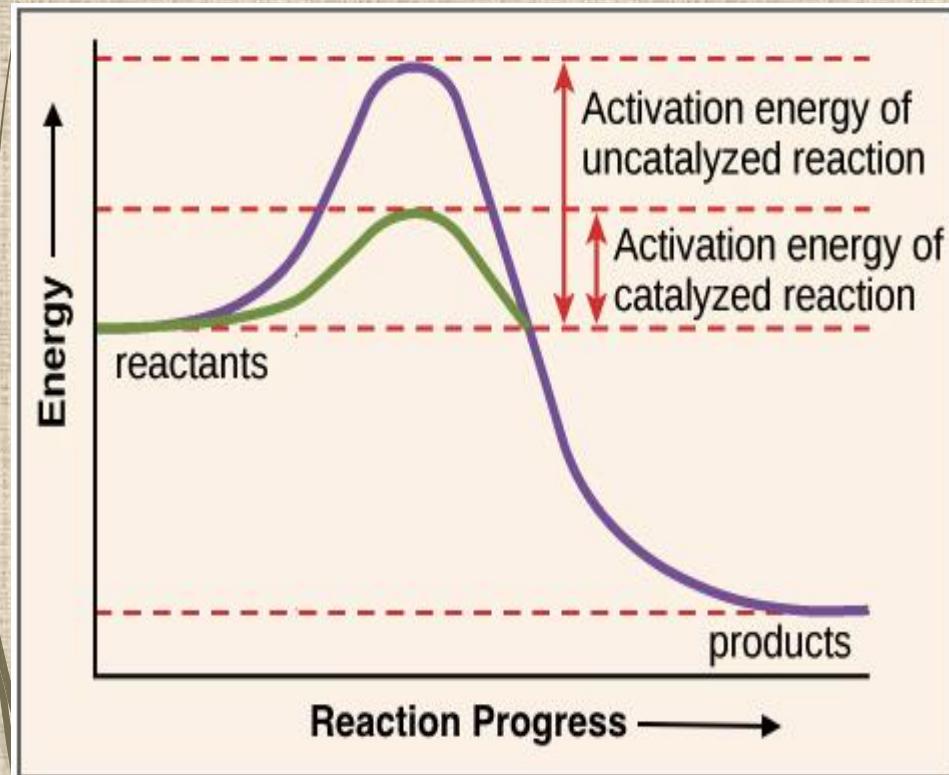

- 2 The substrate binds to the enzyme, forming an **enzyme-substrate complex**.

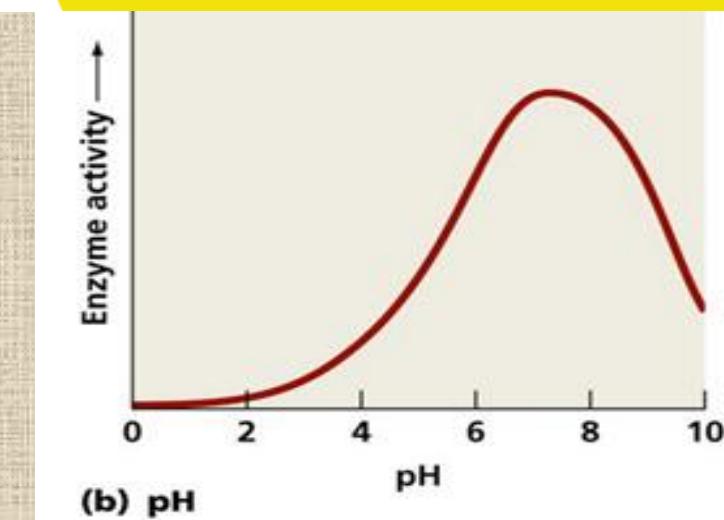

عوامل مؤثر بر فعالیت آنزیم‌ها

48

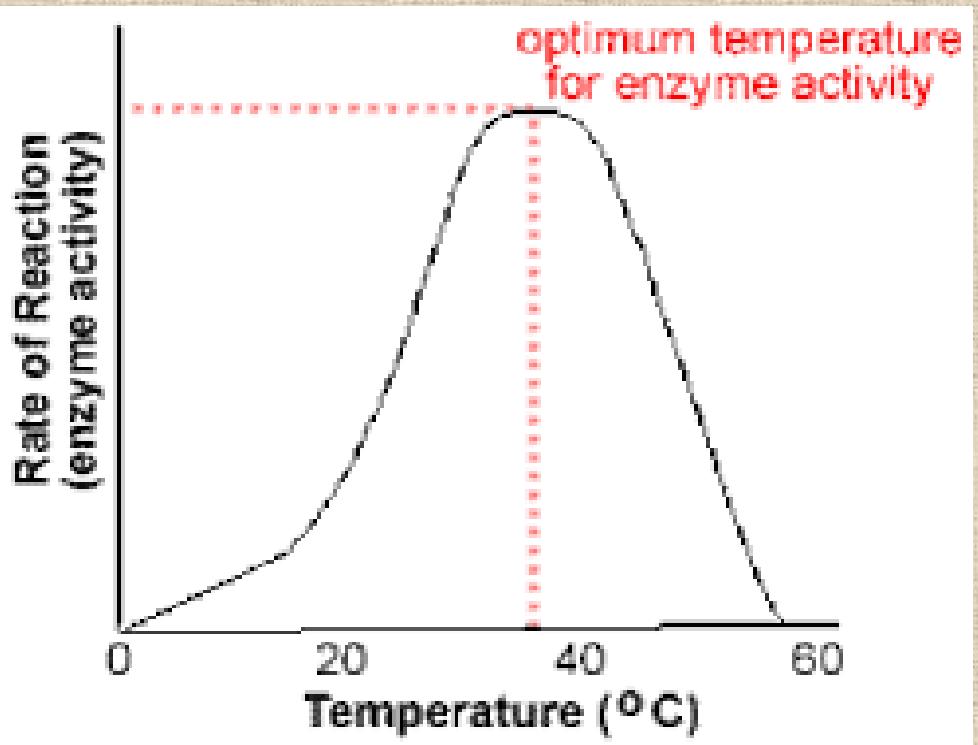

pH محیط: pH بیشتر مایعات بدن بین ۶ و ۸ است؛ مثلاً pH خون حدود ۷/۴ است. البته pH بعضی بخش‌ها خارج از این محدوده هستند. یکی از این موارد، pH ترشحات معده است که حدود ۲ می‌باشد. هر آنزیم در یک pH ویژه بهترین فعالیت را دارد که به آن pH بھینه می‌گویند؛ مثلاً pH بھینه پیسین حدود ۲ است در حالی که آنزیم‌هایی که از لوزالمعده به روده کوچک وارد می‌شوند pH بھینه حدود ۸ دارند. تغییر pH محیط با تأثیر بر پیوندهای شیمیایی مولکول پروتئین می‌تواند باعث تغییر شکل آنزیم شود و در نتیجه امکان اتصال آن به پیش‌ماده از بین برود، در نتیجه میزان فعالیت آن تغییر می‌کند.

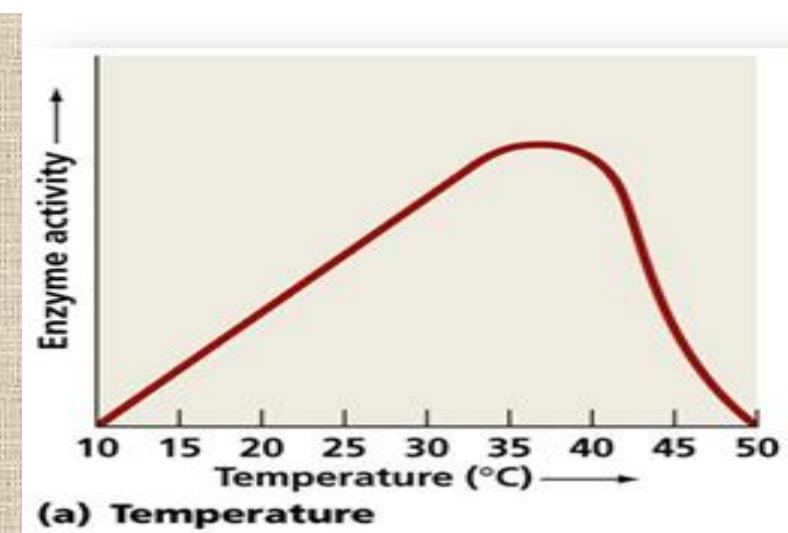

عوامل مؤثر بر فعالیت آنزیم‌ها

49

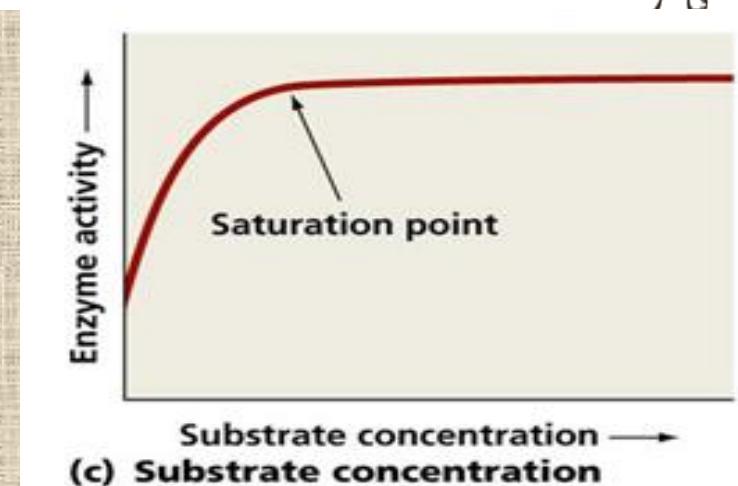
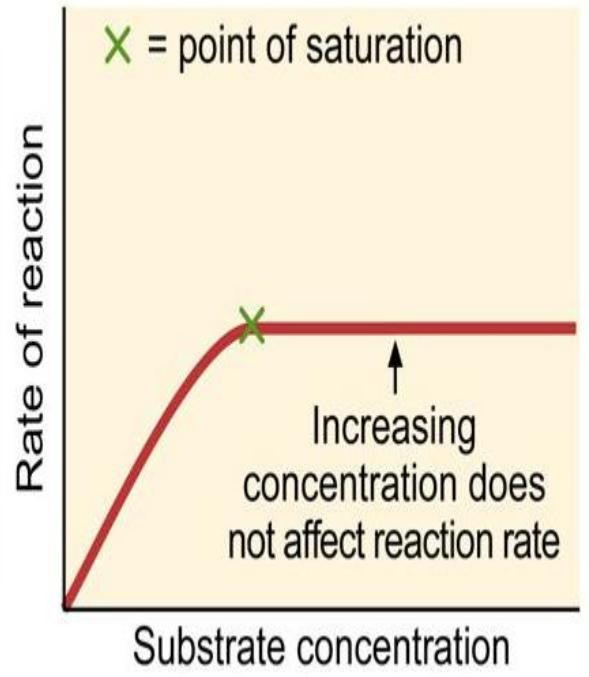
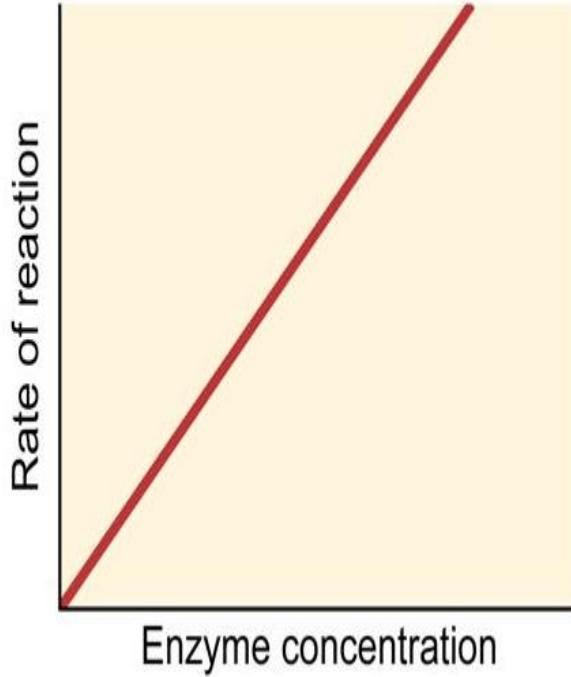
دما: آنزیم‌های بدن انسان در دمای ۳۷ درجه سانتی گراد بهترین فعالیت را دارند. این آنزیم‌ها در دمای بالاتر ممکن است شکل غیرطبیعی یا بروگشت ناپذیر پیدا کنند و غیرفعال شوند. آنزیم‌هایی که در دمای پایین غیرفعال می‌شوند با بروگشت دما به حالت طبیعی، می‌توانند به حالت فعال برگردند.

رسانی سینمایی ۳

عوامل مؤثر بر فعالیت آنزیم‌ها

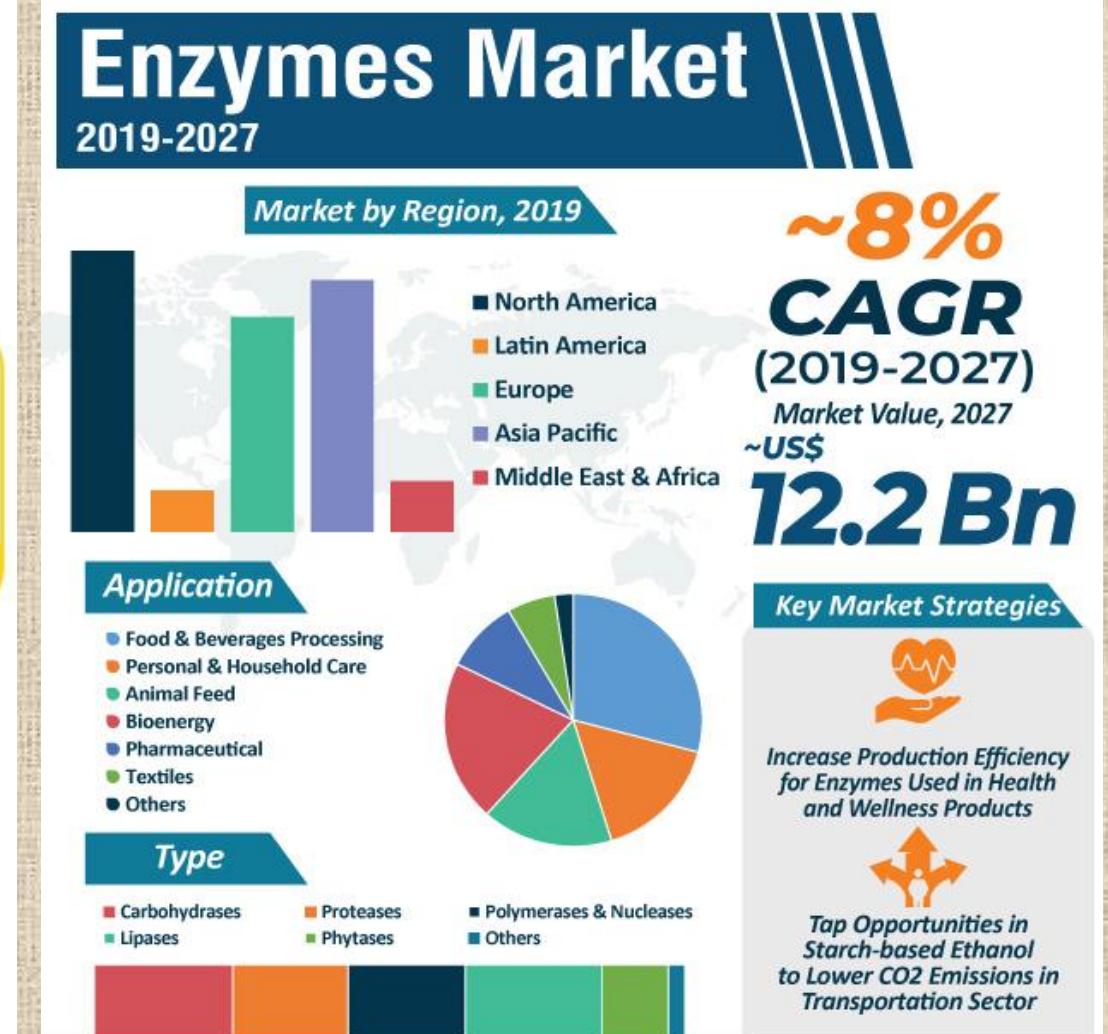
50

غلظت آنزیم و پیش ماده: مقدار بسیار کمی از آنزیم کافی است تا مقدار زیادی از پیش ماده را در واحد زمان به فرآورده تبدیل کند. اگر مقدار آنزیم زیادتر شود تولید فرآورده در واحد زمان افزایش می‌یابد. افزایش غلظت پیش ماده در محیطی که آنزیم وجود دارد نیز می‌تواند تا حدی باعث افزایش سرعت شود ولی این افزایش تازمانی ادامه می‌یابد که تمامی جایگاه‌های فعال آنزیم‌ها با پیش ماده اشغال شوند. در این حالت سرعت انجام واکنش ثابت می‌شود.

استفاده آنزیم ها در صنعت

51

پرسن جن
توصیه ها

